

Rada
Unii Europejskiej

Bruksela, 10 grudnia 2018 r.
(OR. en)

15086/18

CFSP/PESC 1150
COPS 470
CSDP/PSDC 712
COHOM 161
RELEX 1047

WYNIK PRAC

Od: Sekretariat Generalny Rady

Do: Delegacje

Nr poprz. dok.: 14943/18

Dotyczy: Kobiety, pokój i bezpieczeństwo
– Konkluzje Rady (10 grudnia 2018 r.)

Delegacje otrzymują w załączeniu konkluzje Rady w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa przyjęte przez Radę w dniu 10 grudnia 2018 r. na jej 3662. posiedzeniu.

KONKLUZJE RADY W SPRAWIE KOBIEC, POKOJU I BEZPIECZEŃSTWA

RADA przyjęła następujące konkluzje:

1. Równość płci i prawa człowieka stanowią trzon europejskich wartości i są one autonomicznymi priorytetami uwzględnianymi we wszystkich politykach Unii Europejskiej. Rada przypomina o zaangażowaniu Unii Europejskiej i jej państw członkowskich na rzecz pełnej realizacji agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”, składającej się z rezolucji Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych nr 1325 i rezolucji następczych, zapewniając jej pełne uwzględnianie we wszystkich wysiłkach UE na rzecz wspierania trwałego pokoju, bezpieczeństwa, praw człowieka, sprawiedliwości i rozwoju, w kontekście współpracy UE z innymi organizacjami regionalnymi i międzynarodowymi, jak przewidziano w globalnej strategii UE. Należy ją realizować poprzez włączanie perspektywy płci do wszystkich polityk UE, w tym dotyczących bezpieczeństwa, zapobiegania konfliktom i ich rozwiązywania oraz budowania trwałego pokoju. W związku z tym UE i jej państwa członkowskie wspierają realizację agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” w ramach ONZ.
2. Rada z zadowoleniem przyjmuje nowe unijne strategiczne podejście w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, które opiera się na wypracowanym w 2008 roku wszechstronnym podejściu do wprowadzania w życie przez UE rezolucji RB ONZ nr 1325 oraz 1820 dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa oraz zastępuje to wcześniejsze podejście. Unijne strategiczne podejście w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa podkreśla potrzebę podjęcia konkretnych zobowiązań i działań oraz potrzebę zaangażowania, upodmiotowienia, ochrony i wspierania kobiet i dziewcząt, by osiągnąć długotrwały pokój i bezpieczeństwo jako niezbywalne elementy praw człowieka i zrównoważonego rozwoju, zgodnie z Agendą na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 i jej celami zrównoważonego rozwoju oraz z konsensusem w sprawie rozwoju. Ponadto Rada z zadowoleniem przyjmuje zaprezentowane w agendzie „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” podejście do przemocy seksualnej związanej z konfliktami zbrojnymi jako do kontinuum podatności kobiet i dziewcząt na zagrożenia i przemocy na tle płciowym ściśle powiązanego z utrzymującymi się nierównościami i atakami w ogólniejszym sensie na równość płci oraz prawa człowieka przysługujące kobietom i dziewczętom, w tym poprzez przemoc online i cyfrową oraz cyberprzemoc.

3. Rada ponownie potwierdza, że agenda „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” ma być realizowana w ramach wszystkich działań zewnętrznych UE i w związku z tym stanowi istotny element zintegrowanego podejścia do konfliktów i kryzysów zewnętrznych, jeżeli weźmie się pod uwagę wyzwania określone w globalnej analizie ONZ poświęconej rezolucji RB ONZ nr 1325. Rada przypomina o zaangażowaniu Unii Europejskiej i jej państw członkowskich na rzecz dalszego korzystania z analiz dotyczących płci, gromadzenia segregowanych (w tym m.in. ze względu na płeć, wiek i niepełnosprawność) danych oraz uwzględniania perspektywy płci we wszystkich politykach jako jednej ze swoich kluczowych strategii, wraz z równowagą płci oraz konkretnymi działaniami mającymi na celu osiągnięcie równości płci i upodmiotowienie kobiet, we wszystkich istotnych ramach politycznych, w tym w dziedzinie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, polityki rozwojowej, handlowej, finansowej, dotyczącej pomocy humanitarnej, migracji, sprawiedliwości i edukacji, a także zapobiegania brutalnemu ekstremizmowi i terroryzmowi i ich zwalczania.
4. W unijnym strategicznym podejściu w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa określono działania w ramach kluczowych dziedzin zapobiegania, ochrony, pomocy doraźnej i odbudowy oraz odnoszące się do dwóch nadrzędnych i przekrojowych aspektów, którymi są uwzględnianie problematyki płci w głównym nurcie polityki oraz uczestnictwo. Działania te są ze sobą powiązane i wzajemnie się uzupełniają. Rada również przyjmuje z zadowoleniem fakt, że różnorodność i wzajemnie przenikające się elementy tożsamości zostały uwzględnione w unijnym strategicznym podejściu w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, a także że położono nacisk na jego wdrożenie przez wszystkich i z korzyścią dla wszystkich. W tym kontekście istotne jest dalsze angażowanie mężczyzn i chłopców jako osób odgrywających pozytywną rolę w inicjowaniu zmian.
5. Rada stwierdza, że do wdrożenia unijnego strategicznego podejścia w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa należy dążyć poprzez polityczne i dyplomatyczne zaangażowanie przywódców UE, umożliwienie kobietom sprawiedliwego i znaczącego uczestnictwa we wszystkich działaniach zewnętrznych UE, nie tylko związanych tematycznie z prawami kobiet, lecz we wszystkich działaniach, w tym dotyczących pokoju i bezpieczeństwa.

6. Rada ponownie potwierdza, że agenda „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” ma na celu zapewnienie przestrzegania i utrzymania praw kobiet i dziewcząt, ich sprawczości i ochrony przed konfliktami, w ich trakcie i po ich zakończeniu. Zatem agenda „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” ma uniwersalne zastosowanie i ze względu na to musi zostać wdrożona w Unii Europejskiej i jej państwach członkowskich, a także w ramach działań zewnętrznych, by mogły one być spójne, wiarygodne i skuteczne. Osiągnię się to poprzez włączenie perspektywy płci i uczestnictwa kobiet we wszystkich kontekstach, od analizy dotyczącej konfliktu po działania następcze, w tym ułatwianie dialogu, mediację, negocjacje pokojowe i inne narzędzia zapobiegania konfliktom i ich rozwiązywania, a także przez wdrażanie konkretnych środków, w tym szkolenie sił zbrojnych i policyjnych, w celu zapewnienia równości płci oraz upodmiotowienia kobiet i dziewcząt.
7. Rada przypomina, że odpowiedzialność za realizację agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” spoczywa na państwach członkowskich oraz wszystkich innych podmiotach unijnych, w tym na Europejskiej Służbie Działań Zewnętrznych (ESDZ), delegaturach UE, głównym doradcy ESDZ ds. kwestii płci oraz kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, służbach Komisji, specjalnych przedstawicielach UE oraz misjach i operacjach w dziedzinie wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (WPBiO), co ma kluczowe znaczenie dla promowania i wdrażania unijnego strategicznego podejścia w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. Ważne jest, by podejście to było wdrażane przez podmioty powiązane z UE, takie jak wykonawcy lub organizacje finansowani przez Unię Europejską. Rada podkreśla, jak ważne jest, by unijne strategiczne podejście w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa było uwzględniane przez państwa członkowskie przy opracowywaniu krajowych planów działania.
8. Rada z zadowoleniem przyjmuje wzajemną komplementarność drugiego unijnego planu działania w sprawie równości płci (GAP II) i unijnego strategicznego podejścia w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa oraz ich synergii. Rada podkreśla, że zarówno unijne strategiczne podejście w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, jak i GAP II stanowią istotne ramy polityki eliminowania wszelkich form dyskryminacji i przemocy wymierzonych przeciwko kobietom i dziewczętom. Ponadto Rada zachęca ESDZ i służby Komisji do dalszego badania uproszczonych, przyjaznych dla użytkownika i skutecznych sposobów mierzenia, monitorowania i oceny postępów w tej dziedzinie oraz informowania o nich.

9. Rada oczekuje stworzenia do końca pierwszego kwartału 2019 r. zwięzłego, konkretnego, mierzalnego i możliwego do zrealizowania planu działania w celu skutecznego wdrożenia i propagowania unijnego strategicznego podejścia w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. Ten plan działania ma być zsynchronizowany z GAP II.
10. Rada z zadowoleniem przyjmuje perspektywę wzmocnienia lub ustanowienia partnerstw i sojuszków z innymi organizacjami międzynarodowymi, wielostronnymi i regionalnymi, a w szczególności propozycję ustanowienia sformalizowanych platform współpracy na wszystkich szczeblach. Powinno to obejmować ustanowienie odpowiednich forów służących wymianie doświadczeń i najlepszych rozwiązań oraz zacieśnieniu kontaktów między praktykami, w tym doradcami ds. problematyki płci i punktami kontaktowymi ds. kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, oraz wspieranie istniejących sieci mediatorów w celu skutecznego i trwałego wdrożenia unijnego strategicznego podejścia w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa.
11. Rada z zadowoleniem przyjmuje inkluzywny proces, który doprowadził do opracowania i zredagowania unijnego strategicznego podejścia w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, obejmujący dialog ze służbami Komisji, państwami członkowskimi UE, doradcami ds. problematyki płci z misji i operacji w dziedzinie wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (WPBiO), organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, przedstawicielami środowiska akademickiego oraz innymi partnerami z organizacji o charakterze wielostronnym i regionalnym. Takie inkluzywne podejście powinno stać się standardową praktyką również podczas redagowania dokumentów w przyszłości.
12. Rada podkreśla znaczenie ścisłych kontaktów i współpracy z krajami trzecimi, partnerami i społeczeństwem obywatelskim, w tym z lokalnymi, regionalnymi i międzynarodowymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, aktywistami ruchów oddolnych i organizacjami zajmującymi się prawami kobiet, na wszystkich etapach wdrażania unijnego strategicznego podejścia w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa i w całym cyklu politycznym, od projektu do oceny. Taka współpraca powinna być inkluzywna i obiektywna.
13. Rada wzywa wysoką przedstawiciel do późniejszego sporządzenia sprawozdania z działań i postępów nieformalnej unijnej grupy zadaniowej ds. kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, a także z najskuteczniejszych sposobów i konkretnych kroków prowadzących do osiągnięcia nadrzędnych celów UE w zakresie równości płci, upodmiotowienia kobiet i pełnego wdrożenia agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”.

ESDZ, listopad 2018 r.**Unijne strategiczne podejście w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa
2018****Streszczenie**

Unijne strategiczne podejście w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa opracowała – na wniosek państw członkowskich Unii Europejskiej i w porozumieniu z wszystkimi odnośnymi zainteresowanymi stronami na szczeblu instytucjonalnym UE – Europejska Służba Działań Zewnętrznych, która również koordynowała to działanie. Podejście to jest odzwierciedleniem stałego zaangażowania i ciągłych wysiłków UE na rzecz skutecznego wprowadzenia w życie rezolucji Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych nr 1325 dotyczącej kobiet, pokoju i bezpieczeństwa oraz rezolucji następczych w sprawie równości płci i upodmiotowienia kobiet. Unijne strategiczne podejście czerpie z wiedzy eksperckiej, najlepszych praktyk i zdobytych doświadczeń w całej przedmiotowej dziedzinie i ma być wykorzystywane na wszystkich etapach starań, co umożliwi bardziej konkretne i całościowe działania służące wzmocnieniu i wdrożeniu agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” zarówno w UE, jak i w ramach jej wszystkich stosunków zewnętrznych. Pokazuje ono również, w jaki sposób agenda „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” jest wzmocniana za pośrednictwem wszystkich unijnych ram polityki w zakresie równości płci.

Równość płci jest jedną z zasad zaangażowania wszystkich instytucji UE i całości prowadzonych przez nie działań wewnętrznych i zewnętrznych i jest uwzględniana na różnych etapach unijnych polityk, strategii, planów działania i projektów w zakresie rozwoju, pomocy humanitarnej, edukacji, migracji itp.

W myśl unijnego strategicznego podejścia równość płci i upodmiotowienie kobiet to jeden z warunków wstępnych radzenia sobie z cyklem konfliktu (zapobieganie, zarządzanie i rozwiązywanie); podejście to przedstawia analizę i przykłady działań UE oraz określa środki najskuteczniejszego wdrożenia agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”.

Unijne strategiczne podejście stanowi solidną podstawę urzeczywistniania równości kobiet i mężczyzn, która jest jedną z podstawowych wartości Unii Europejskiej, i opiera się na zaangażowaniu, upodmiotowieniu, ochronie i wspieraniu kobiet i dziewcząt z myślą o zapewnieniu pokoju i bezpieczeństwa.

Unijne strategiczne podejście kładzie nacisk na znaczenie przywództwa i sprawczości kobiet we wszystkich obszarach polityki i programowania związanych z pokojem i bezpieczeństwem. Ma na celu zapewnienie, by kobiety i dziewczęta z różnorodnych i odmiennych środowisk miały prawo uczestniczyć na sprawiedliwych zasadach i w znaczący sposób w zapobieganiu konfliktom i ich rozwiązywaniu oraz w zapobieganiu przemocy związanej z konfliktami, w tym wszelkim formom przemocy seksualnej i przemocy na tle płciowym. Ponadto unijne strategiczne podejście angażuje mężczyzn i chłopców jako inicjatorów zmian i odnosi się do potrzeby zajęcia się stereotypami płci i mechanizmami wykluczenia społecznego oraz rewidowania ich.

Pierwsza część dokumentu zawiera podstawowe zasady unijnego strategicznego podejścia do agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”. Podkreśla uniwersalne zastosowanie agendy, jej wiążący charakter i konieczność jej wdrożenia przez wszystkie unijne podmioty i wszystkie państwa członkowskie, a także w ramach interakcji z państwami spoza UE. Ustanawia również zasadnicze elementy następujących działań: uwzględniania problematyki płci, uczestnictwa, zapobiegania, ochrony oraz pomocy doraźna i odbudowa. Centralne znaczenie analizy dotyczącej płci i uwzględnianie perspektywy płci to kwestie, na które kładzie się zdecydowany nacisk, podobnie jak wzmocnienie unijnych ram normatywnych dotyczących pełnej równości mężczyzn i kobiet.

Druga część dokumentu określa konkretne dziedziny, w których niezbędne jest intensywniejsze wdrażanie agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”; chodzi m.in. o wzmocnienie odpowiedzialności na szczeblu lokalnym, krajowym i regionalnym, budowanie zdolności oraz szkolenie, a także procedury monitorowania, oceny i sprawozdawczości.

Zasadnicze znaczenie mają następujące aspekty unijnego strategicznego podejścia:

- Położenie nacisku na przywództwo, prawa i sprawczość kobiet we wszystkich obszarach polityki i programowania związanych z pokojem i bezpieczeństwem i uznanie przy tym ról, jakie kobiety, mężczyźni, dziewczęta i chłopcy z różnorodnych i odmiennych środowisk odgrywają w promowaniu pokoju i równości płci oraz w zapobieganiu konfliktom z użyciem siły i rozwiązywaniu takich konfliktów, a także w zapobieganiu wszelkim formom przemocy, w tym przemocy seksualnej i przemocy na tle płciowym. Dotyczy to procesów zaprowadzania pokoju i podejmowania decyzji w ramach wszystkich unijnych instrumentów zewnętrznych, w tym w ramach misji i operacji w dziedzinie WPBiO, i we wszystkich obszarach polityki.
- Zobowiązanie na rzecz analizowania pierwotnych, związanych z płcią, przyczyn konfliktów i różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn, w UE i poza nią, na wczesnym etapie planowania wszystkich działań zewnętrznych UE oraz na rzecz wyeliminowania tych przyczyn.
- Udzielanie pełnego wsparcia (politycznego i finansowego) lokalnym, krajowym i międzynarodowym organizacjom społeczeństwa obywatelskiego, w tym grupom kobiecym i aktywistom ruchów oddolnych, pomagającym budować pokój, kwestionującym przemocowe normy dotyczące płci i przeciwdziałającym przemocy seksualnej i przemocy na tle płciowym będzie kwestią kluczową dla sukcesu UE w tej dziedzinie. Obejmuje to kontakty UE z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, w których kobiety odgrywają rolę przywódczą, wpływają na formułowanie strategii, propagują lokalną odpowiedzialność i przyczyniają się do budowania krajowych zdolności.
- Zobowiązanie na rzecz systematycznego włączania perspektywy płci, opartej na analizie dotyczącej płci, do wszystkich dziedzin i działań w obszarze pokoju i bezpieczeństwa, w tym do wszystkich dialogów politycznych i strategicznych, dialogów dotyczących praw człowieka, wszystkich powiązanych procesów formułowania i kształtowania polityki, do badań, analizy i oceny, planowania i realizacji, a także do odnośnych procesów monitorowania, oceny i sprawozdawczości.

- Równość płci jest jednym z kluczowych celów wszystkich działań zewnętrznych UE, m.in. w zakresie rozwoju, zapobiegania brutalnemu ekstremizmowi i zwalczania go, walki z terroryzmem i migracji.
- Systematyczne uwzględnianie perspektywy płci we wszystkich interwencjach/mechanizmach UE dotyczących przeciwdziałania konfliktom i budowania pokoju, a także w wymaganiach UE względem partnerów wykonawczych. Zapewnienie, by potencjalnie odmienne sytuacje, doświadczenia i potrzeby kobiet i mężczyzn, dziewcząt i chłopców z różnych środowisk były uwzględniane w całym cyklu projektu.

W ten sposób unijne strategiczne podejście stawia agendę „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” w centrum całego spektrum wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE, jako jedno z zasadniczych narzędzi umożliwiających zapewnienie, by w każdym momencie przestrzegane i stosowane były prawa, sprawczość i ochrona kobiet i dziewcząt i w celu zagwarantowania znaczącej i sprawiedliwej roli kobiet – niezależnie od ich wieku – w podejmowaniu decyzji na wszystkich etapach zapobiegania konfliktom, zaprowadzania pokoju, budowania pokoju i odbudowy pokonfliktowej.

Wprowadzenie

1. Równość mężczyzn i kobiet jest jedną z podstawowych wartości UE w myśl traktatów UE i Karty praw podstawowych UE¹, która wyraźnie zakazuje dyskryminacji. Plan działania w sprawie równości płci na lata 2016–2020 (GAP II²) przewiduje, że UE musi propagować równość mężczyzn i kobiet we wszystkich swoich działaniach i zapewniać przestrzeganie tego wymogu we wszystkich dziedzinach polityki. W pekińskiej platformie działania (1995³) stwierdza się, że kwestią kluczową dla osiągnięcia równości płci jest równowaga płci i uwzględnianie perspektywy płci. Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (CEDAW⁴) zapewnia podstawę urzeczywistniania równości kobiet i mężczyzn poprzez zapewnienie, by kobiety miały równy dostęp do życia politycznego i publicznego oraz edukacji, zdrowia i zatrudnienia, a także równe szanse w tych dziedzinach. Unijna polityka w zakresie realizacji agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”⁵ na szczeblu globalnym, regionalnym i krajowym jest w pełni spójna z wartościami i zobowiązaniami określonymi w tych instrumentach.

¹ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (2012/C 326/02) (Dz.U. C 326 z 26.10.2012, s. 391).

² Równość płci i wzmocnienie pozycji kobiet: odmiana losu dziewcząt i kobiet w kontekście stosunków zewnętrznych UE w latach 2016–2020 (SWD(2015) 182 final), 21 września 2015 r. – plan działania UE w sprawie równości płci na lata 2016–2020 (drugi plan działania w sprawie równości płci) określa wymogi dotyczące realizacji zobowiązań UE na rzecz równości płci i upodmiotowienia kobiet z krajami partnerskimi i w ramach całości stosunków zewnętrznych UE. Dotyczy działań Komisji i Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ) z udziałem krajów partnerskich, zwłaszcza w krajach rozwijających się, krajach objętych procesem rozszerzenia i krajach objętych europejską polityką sąsiedztwa, w tym także w sytuacji niestabilności, sytuacji pokonfliktowej i sytuacjach nadzwyczajnych, jak również działań podejmowanych przez państwa członkowskie UE. https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/150921_final_swd_gap.pdf

³ IV Światowa Konferencja ONZ na temat kobiet w 1995 roku: „Działania na rzecz równości, rozwoju i pokoju”. Deklaracja z konferencji: deklaracja pekińska i pekińska platforma działania.

⁴ Rezolucja ONZ 34/180 przyjęta w 1979 r. przez Zgromadzenie Ogólne ONZ.

⁵ Zgodnie z ustaleniami nieformalnej grupy zadaniowej UE ds. kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, gdy mowa o pracach nad agendą „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”, chodzi o następujące rezolucje RB ONZ: rezolucje RB ONZ nr: 1325 (2000), 1820 (2009), 1888 (2009), 1889 (2010), 1960 (2011), 2106 (2013), 2122 (2013), 2242 (2015), 2272 (2016) i 2331 (2016).

2. Globalna strategia na rzecz polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE (globalna strategia⁶) potwierdza, że UE uznaje i będzie promować rolę kobiet, w tym także potrzebę przywództwa kobiet, w działaniach na rzecz pokoju, począwszy od wdrożenia rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa po ulepszenie równowagi płci wewnątrz UE. Globalna strategia ma również na celu zwiększenie uczestnictwa kobiet w kształtowaniu polityki zagranicznej. Ponadto Rada Europejska uzgodniła, że agenda „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”, a także równość płci i upodmiotowienie kobiet powinny nadal być włączane do wszystkich obszarów polityki w ramach realizacji globalnej strategii. Obejmuje to bezpieczeństwo i obronę, inwestowanie w odporność państw i społeczeństw oraz rozwijanie zintegrowanego podejścia do konfliktów i kryzysów⁷.

⁶ Rada Unii Europejskiej. Globalna strategia na rzecz polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej (dok. 10715/16), 28.6.2016.

⁷ Zintegrowane podejście wprowadzono w globalnej strategii UE. ESDZ (czerwiec 2016 r.). „Wspólna wizja, wspólne działanie: silniejsza Europa”. Globalna strategia na rzecz polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej.

3. W myśl europejskiego konsensusu w sprawie rozwoju⁸ UE i jej państwa członkowskie uznają, że kobiety i dziewczęta w kluczowy sposób przyczyniają się do pobudzania rozwoju i zmian, m.in. odgrywają dużą rolę w budowaniu pokoju, rozwiązywaniu konfliktów oraz w działaniach humanitarnych. Podobnie w Konsensusie europejskim w sprawie pomocy humanitarnej⁹ podkreśla się znaczenie uwzględniania kwestii związanych z płcią w pomocy humanitarnej i uznaje się, że aktywne uczestnictwo kobiet w pomocy humanitarnej ma zasadnicze znaczenie i że UE zobowiązuje się do propagowania tego zaangażowania. W „Konsensusie europejskim w sprawie pomocy humanitarnej” stwierdza się również, że strategię zwalczania przemocy seksualnej i przemocy uwarunkowanej płcią muszą być uwzględniane we wszystkich aspektach pomocy humanitarnej. Ponadto konsensus w sprawie rozwoju¹⁰ zobowiązuje UE i jej państwa członkowskie do tego, by zajęły się wszystkimi aspektami w zakresie zapobiegania przemocy seksualnej i przemocy uwarunkowanej płcią oraz reakcji na taką przemoc w sytuacjach konfliktowych i pokonfliktowych oraz by wspierały kobiety jako podmioty odgrywające pozytywną rolę w zapobieganiu konfliktom i ich rozwiązywaniu, udzielaniu pomocy doraźnej i pomocy w odbudowie oraz budowaniu trwałego pokoju. W konsensusie w sprawie rozwoju stwierdza się też, że UE i jej państwa członkowskie zapewnią, by perspektywa płci była systematycznie włączane do wszystkich polityk. Pozwoli to osiągnąć cele agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030¹¹ oraz cele zrównoważonego rozwoju, w tym cel 5 dotyczący równości płci i cel 16 dotyczący pokojowych i inkluzywnych społeczeństw. Opierając się na wszystkich tych zobowiązaniach, UE przyspieszy wysiłki na rzecz zapewnienia równości płci i upodmiotowienia kobiet na przykład przez zapewnianie i umożliwianie znaczącego i aktywnego uczestnictwa kobiet i organizacji kobiecych w podejmowaniu decyzji.

⁸ Nowy konsensus europejski w sprawie rozwoju: „Nasz świat, nasza godność, nasza przyszłość”. Wspólne oświadczenie Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie, Parlamencie Europejskiego i Komisji (Dz.U. C 210 z 30.6.2017, s. 1) (Europejski konsensus w sprawie rozwoju). W Europejskim konsensusie w sprawie rozwoju stwierdzono, że równość płci i upodmiotowienie kobiet jest jedną z kluczowych przekrojowych kwestii w ramach unijnej współpracy na rzecz rozwoju. Agenda 2030 stawia równość płci w centrum celów zrównoważonego rozwoju, nie tylko poprzez samodzielne cele zrównoważonego rozwoju 5 – równość płci oraz 16 – pokojowe społeczeństwa, ale także jako element przekrojowy mający zasadnicze znaczenie dla realizacji wszystkich 17 celów zrównoważonego rozwoju. https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/european-consensus-on-development-final-20170626_en.pdf

⁹ Wspólne oświadczenie Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie, Parlamencie Europejskim i Komisji Europejskiej: „Konsensus europejski w sprawie pomocy humanitarnej” (2008/C 25/01), 30.1.2008.

¹⁰ Zob. przypis.8.

¹¹ Zgromadzenie Ogólne ONZ, Przekształcamy nasz świat: program działań na rzecz zrównoważonego rozwoju do roku 2030, 21 października 2015 r., A/RES/70/1.

Zrozumieć agendę „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”

4. Nowe unijne strategiczne podejście w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa (zwane dalej „strategicznym podejściem”) określa podstawowe zasady i priorytety polityki UE dotyczącej kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, jej ogólne cele, wspólne definicje oraz wspólne podejście UE do jej wdrażania. Zapewnia to spójność pomiędzy poszczególnymi instrumentami działań zewnętrznych UE i w ramach tych instrumentów, a także ciągłość działań zewnętrznych, takich jak zapobieganie konfliktom, zarządzanie kryzysowe oraz odbudowa i rozwój po konfliktach. Ponadto strategiczne podejście zawiera wskazówki dotyczące sposobu zapewnienia, by działania zewnętrzne UE były w pełni zgodne z kompleksowymi ramami polityki UE dotyczącymi równości płci, upodmiotowienia kobiet oraz kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. W jego realizację zaangażowane są wszystkie stosowne podmioty UE: Wysokiego Przedstawiciela / Wiceprzewodniczącego Komisji Europejskiej wspomaganego przez Europejską Służbę Działań Zewnętrznych (ESDZ) (w tym delegatury UE); odnośne służby Komisji Europejskiej; misje i operacje w dziedzinie wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (WPBiO) oraz specjalnych przedstawicieli UE. Ponadto od wszystkich podmiotów, z którymi UE jest powiązana, takich jak wykonawcy, organizacje finansowane przez UE i partnerzy wykonawczy, oczekuje się przestrzegania strategicznego podejścia w największym możliwym zakresie.

5. Agenda „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” obejmująca rezolucję RB ONZ nr 1325 (2000) i jej rezolucje następcze¹² poszerza zakres tradycyjnej polityki bezpieczeństwa poprzez zwrócenie uwagi na znaczenie, jakie dla pokoju i bezpieczeństwa ma aspekt płci. W tym względzie jest ona wyrazem i katalizatorem ważnej zmiany paradygmatu, jeśli chodzi o sposób, w jaki bezpieczeństwo i pokój powinny być osiąganе i utrzymywane. Skupia się nie tylko na ochronie kobiet i dziewcząt przed przemocą związaną z konfliktami, lecz także na prawie kobiet do uczestnictwa w procesach decyzyjnych. Agenda „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” kładzie nacisk na to, by równość płci była włączana do kwestii dotyczących pokoju i bezpieczeństwa oraz że perspektywa płci jest nierozdzielnie związana z pokojem i bezpieczeństwem. Ponadto w myśl agendy zajęcie się pierwotnymi, związanymi z płcią przyczynami przemocy ma zasadnicze znaczenie dla zapobiegania konfliktom.
6. Agenda „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” ma w swym zamierzeniu obejmować wszystkie aspekty powiązań między płcią a konfliktem, lecz nie dotyczy wyłącznie sytuacji konfliktu. Służy ona zapewnieniu, by prawa, sprawczość¹³ i ochrona kobiet i dziewcząt były przestrzegane i utrzymywane przed konfliktami, w ich trakcie i po ich zakończeniu oraz by kobietom w każdym wieku została zagwarantowana znacząca i sprawiedliwa rola w podejmowaniu decyzji na wszystkich etapach zaprowadzania pokoju i budowania pokoju. W związku z tym agenda „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” zajmuje centralne miejsce w całej wspólnej polityce zagranicznej i bezpieczeństwa UE¹⁴.

¹² W kontekście wdrażania nowego unijnego strategicznego podejścia w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa prace nad agendą „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” dotyczą rezolucji RB ONZ nr: 1325 (2000), 1820 (2009), 1888 (2009), 1889 (2010), 1960 (2011), 2106 (2013), 2122 (2013), 2242 (2015), 2272 (2016) i 2331 (2016).

¹³ Zgodnie z definicją Banku Światowego sprawczość osoby (lub grupy) to zdolność do dokonywania skutecznych wyborów i przekucia dokonanych wyborów w zamierzone rezultaty. Sprawczość można rozumieć jako proces, poprzez który kobiety i mężczyźni spożytkowują swój talent i czerpią korzyści z możliwości gospodarczych, by osiągnąć zamierzone rezultaty. Promowanie sprawczości kobiet, <http://siteresources.worldbank.org/INTWDR2012/Resources/7778105-1299699968583/7786210-1315936222006/chapter-4.pdf>.

¹⁴ Obejmuje to m.in.: wczesne ostrzeganie, zapobieganie konfliktom, mediację, rozwiązywanie konfliktów i pojednanie, reagowanie kryzysowe i stabilizację, budowanie państwowości / reformę sektora bezpieczeństwa, rozbrojenie, nieprolifercję i kontrolę zbrojeń, utrzymywanie pokoju, zaprowadzanie pokoju i budowanie pokoju, zapobieganie brutalnemu ekstremizmowi i terroryzmowi oraz walkę z tymi zjawiskami, pomoc humanitarną i rozwojową oraz zaangażowanie polityczne w odniesieniu do sytuacji konfliktu i niestabilności.

7. Agenda „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” ma uniwersalne zastosowanie i dlatego musi być realizowana przez wszystkie unijne podmioty i wszystkie państwa członkowskie, a także w ramach interakcji z państwami spoza UE. Należy przestrzegać tego zobowiązania i konsekwentnie dotrzymywać go także w kontekście współpracy dwustronnej i na forach międzynarodowych. Realizacja zarówno wewnętrznego, jak i zewnętrznego wymiaru agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” jest niezbędna po to, by wewnętrzna i zewnętrzna polityka UE była spójna i by tym samym działania zewnętrzne UE były wiarygodne i skuteczne. Agenda „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” będzie realizowana poprzez uwzględnianie perspektywy płci we wszystkich analizach dotyczących pokoju i bezpieczeństwa i w wynikających z nich działaniach oraz poprzez wdrażanie określonych środków wspierających równość płci i upodmiotowienie kobiet i dziewcząt.
8. Agenda „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” wzywa do systematycznego włączania kwestii związanych z płcią do spraw związanych z pokojem i bezpieczeństwem. Zwraca uwagę na to, jak ważne jest znaczące i sprawiedliwe uczestnictwo kobiet we wszystkich formach zapobiegania konfliktom, nie tylko tych, które bezpośrednio wiążą się z kwestiami dotyczącymi kobiet lub płci. Obejmuje to rozwiązywanie konfliktów, mediację, budowanie pokoju, utrzymywanie pokoju oraz działania humanitarne i odbudowę pokonfliktową, w tym demobilizację, rozbrojenie oraz reintegrację i reformę sektora bezpieczeństwa. Agenda „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” kładzie też nacisk na konieczność zapobiegania przemocy seksualnej i przemocy uwarunkowanej płcią oraz na konieczność ochrony kobiet i dziewcząt przed taką przemocą. W myśl tej agendy przemoc seksualna może stanowić zbrodnię wojenną, zbrodnię przeciwko ludzkości lub akt ludobójstwa (zgodnie z Rzymskim Statutem Międzynarodowego Trybunału Karnego¹⁵). W związku z tym agenda „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” skupia się na prawach do dostępu do wymiaru sprawiedliwości i do uzyskania zadośćuczynienia przysługujących ofiarom zbrodni polegających na przemocy seksualnej i przemocy uwarunkowanej płcią i uwypukla konieczność położenia kresu bezkarności w przypadku takich zbrodni. Przyznaje też ofiarom przemocy seksualnej, w tym dzieciom urodzonym w następstwie gwałtu, prawo dostępu do pełnego zakresu informacji zdrowotnych i usług opieki zdrowotnej. Dotyczy to także dostępu do zdrowia reprodukcyjnego, wymiaru sprawiedliwości i odszkodowania, a także prawa do bezpieczeństwa i do zapobiegania powtórnej wiktymizacji, odrzuceniu lub ostracyzmowi.

¹⁵ Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego. Statut został przyjęty w dniu 17 lipca 1998 r. przez oenztetowską Konferencję Dyplomatyczną Pełnomocników Rządów do spraw Utworzenia Międzynarodowego Trybunału Karnego. Wszedł on w życie 1 lipca 2002 r.

9. Wszechstronne podejście do wprowadzania w życie przez UE rezolucji RB ONZ nr 1325 oraz 182016 zaowocowało sukcesami i większym skupieniem uwagi UE na równości płci w ramach podejmowanych przez nią wysiłków w zakresie zapobiegania konfliktom, rozwiązywania konfliktów i zarządzania kryzysowego, można jednak zrobić jeszcze więcej poprzez solidne zaangażowanie na wyższym szczeblu unijnym, znaczące uczestnictwo kobiet w tych procesach i systematyczne włączanie perspektywy płci do wszystkich obszarów polityki. M.in. nie zrealizowano jeszcze celu, jakim jest to, by każde państwo członkowskie UE miało krajowy plan działania dotyczący wewnętrznego i zewnętrznego wymiaru agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” i przydzielało nań konkretny budżet, który to plan przewidywałby nadzór parlamentarny. Ponadto, jeśli wchodzi o wzmocnione działanie, wciąż priorytetowo traktowane są kluczowe dla działań zewnętrznych obszary polityki, m.in. zapobieganie brutalnemu ekstremizmowi i zwalczanie go, walka z terroryzmem i ogólne kwestie związane z migracją.
10. Rola wielu kobiet, zwłaszcza kobiet młodych, w społeczeństwie pozostaje ograniczona. Choć bezpieczeństwo kobiet to wciąż kluczowy cel, skupianie się wyłącznie na zapewnianiu ochrony może pogłębiać postrzeganie kobiet i dziewcząt wyłącznie jako biernych ofiar konfliktów oraz powodować pomijanie pierwotnych przyczyn przemocy związanej z płcią. Istotne jest dostrzeżenie odmiennego sposobu doświadczania konfliktów przez kobiety i dziewczęta – także w postaci przemocy seksualnej i przemocy uwarunkowanej płcią – i zajęcie się tą kwestią, ale jednocześnie należy wspierać działania kobiet i dziewcząt w zakresie budowania pokoju i angażować je jako podmioty działające na rzecz pokoju i orędowniczki pokoju. Nie należy jednak automatycznie zakładać, że kobiety to rzeczniczki pokoju, gdyż mogą one odgrywać różne role w konfliktach, w tym także mogą być bojowniczkami i sprawczyniami przemocy. Zróżnicowane podejście do konfliktów jest niezbędne.

¹⁶ Wszechstronne podejście do wprowadzania w życie przez UE rezolucji Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych nr 1325 oraz 1820 dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa (dok.15671/1/08 REV 1), 1 grudnia 2008 r. (wszechstronne podejście do wprowadzania w życie przez UE rezolucji RB ONZ nr 1325 oraz 1820 dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa).

11. Choć ostateczna odpowiedzialność za wdrożenie agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” spoczywa na państwach członkowskich UE, w myśl unijnego strategicznego podejścia w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa wszystkie unijne podmioty, w tym delegatury, mają do odegrania istotną rolę.
12. Niniejszy dokument czerpie z wniosków i doświadczeń płynących z wszechstronnego podejścia do wprowadzania w życie przez UE rezolucji RB ONZ nr 1325 oraz 1820 dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, a także z wniosków i doświadczeń zebranych wśród państw członkowskich UE oraz partnerów UE i unijnych organizacji społeczeństwa obywatelskiego.
13. UE jest zdeterminowana, by pozostać światowym liderem, jeśli chodzi o pełne wdrożenie agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”. Zobowiązuje się również analizować pierwotne, związane z płcią przyczyny konfliktów i pierwotne przyczyny różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn, a także ułatwiać i wspierać przekształcenie norm, które podsycają konflikty i różnice w traktowaniu kobiet i mężczyzn.

Kluczowe cele i wymogi

14. Unijne strategiczne podejście w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa kładzie nacisk na znaczenie przywództwa i sprawczości kobiet we wszystkich obszarach polityki i programowania związanych z pokojem i bezpieczeństwem. Zapewnia, by kobiety i dziewczęta z różnych środowisk miały prawo uczestniczyć na sprawiedliwych zasadach i w znaczący sposób w zapobieganiu konfliktom i rozwiązywaniu ich oraz w zapobieganiu przemocy związanej z konfliktami, w tym wszelkim formom przemocy seksualnej i przemocy uwarunkowanej płcią. Ponadto unijne strategiczne podejście w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa angażuje także mężczyzn i chłopców jako inicjatorów zmian i odnosi się do potrzeby zajęcia się stereotypami płci i mechanizmami wykluczenia społecznego oraz ich zrewidowania.
15. UE będzie propagować i chronić pełne korzystanie przez wszystkie kobiety i dziewczęta z wszelkich przysługujących im praw człowieka oraz zadba o upodmiotowienie kobiet i dziewcząt, zgodnie ze swoimi wartościami i zasadami. Jest to jeden z niezbywalnych elementów pokoju, bezpieczeństwa, praw człowieka i zrównoważonego rozwoju, także w świetle Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 i jej celów zrównoważonego rozwoju.

16. Chodzi m.in. o:

- a. Położenie nacisku na to, że równość płci, prawa człowieka oraz znaczące i sprawiedliwe uczestnictwo kobiet to jeden z głównych celów wszelkich działań zewnętrznych UE. Obejmuje to zrozumienie nierówności strukturalnych i zajęcie się nimi na etapie programowania, a także angażowanie mężczyzn i chłopców oraz kobiet i dziewcząt na etapie opracowywania, podejmowania decyzji, realizacji, monitorowania i oceny.
- b. Zachęcanie do i udzielanie wsparcia na rzecz budowania i utrzymywania woli politycznej i zobowiązania politycznego co do wdrożenia agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” w państwach spoza UE, z którymi UE i jej państwa członkowskie współpracują.
- c. Kontynuowanie wysiłków na rzecz zrozumienia przyczyn przemocy wobec kobiet i dyskryminacji kobiet w celu ograniczenia wszelkich form przemocy wobec kobiet i dziewcząt oraz dyskryminacji kobiet i dziewcząt w UE i poza nią, przy jednoczesnym położeniu nacisku na sprawczość kobiet zamiast na fakt, że kobiety są ofiarami, jako pierwszy krok ku znaczącemu i sprawiedliwemu angażowaniu kobiet doświadczających sytuacji niestabilności.
- d. Propagowanie eliminowania wszelkich szkodliwych praktyk, w szczególności okaleczania żeńskich narządów płciowych, które stanowi rażące łamanie praw człowieka i pogwałcenie integralności cielesnej kobiet, jak również dziecięcych, wczesnych i wymuszonych małżeństw¹⁷.
- e. Zapewnienie odpowiedniego i dostępnego finansowania inicjatyw dotyczących zapobiegania konfliktom i budowania pokoju na całym świecie, w tym długofalowych strategii przekształcania konfliktu.

¹⁷ Dotyczy celu zrównoważonego rozwoju 5.3.

- f. Gwarantowanie kobietom znaczącego i sprawiedliwego uczestnictwa w procesie pokojowym i w podejmowaniu decyzji w kontekście wszystkich unijnych instrumentów zewnętrznych, a także w ramach unijnych misji i operacji w dziedzinie wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony, przy jednoczesnym unikaniu opartych na stereotypach płciowych oczekiwań co do ról męskich i żeńskich.
- g. Ustalenie wspólnego unijnego rozumienia i planu w odniesieniu do priorytetów i obszarów szczególnego zainteresowania dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, w oparciu o główne możliwości i wyzwania związane z wdrażaniem, odpowiedzialnością i przywództwem. Strategiczne podejście dąży do zapewnienia spójności, synergii i komplementarności wszystkich struktur wykonawczych na szczeblu UE i państw członkowskich, m.in. w zakresie realizacji planu działania UE w sprawie równości płci na lata 2016–2020 (GAP II¹⁸).
- h. Wspieranie głównego doradcy ESDZ ds. kwestii płci i rezolucji RB ONZ nr 1325 i umożliwienie mu wniesienia skutecznego wkładu we wdrażanie unijnego strategicznego podejścia w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa oraz koordynowania tego wdrażania.
- i. Propagowanie działań dotyczących pozytywnej wizji męskości¹⁹ oraz wspieranie działań kwestionujących stereotypy płciowe.
- j. Inwestowanie w uwzględniające aspekt płci działania w zakresie budowania pokoju²⁰ skierowane do młodzieży, skupiające się zarówno na młodych kobietach, jak i na młodych mężczyznach. Wspieranie pozytywnej wizji męskości, pozbawionej przemocy i opartej na równości płci jako zasadniczy krok ku propagowaniu pokojowych i inkluzywnych społeczeństw. Młodość to kluczowy etap, na którym kształtują się poglądy młodych ludzi i oni sami, na co znaczny wpływ wywierają rodziny, osoby starsze, edukatorzy, przywódcy religijni i rówieśnicy.

¹⁸ Dotyczy to także kontynuacji GAP II po końcowej ocenie realizacji GAP II, przewidzianej w samym GAP II, która to ocena będzie podstawą do kontynuacji GAP II.

¹⁹ Termin „pozytywna wizja męskości” oznacza postawy i wzorce wykraczające poza stereotypowe wyobrażenie męskości, kojarzonej np. z brutalnością, przemocą i brakiem uczuć. Pozytywna wizja męskości przyczynia się do przewyciężenia stereotypów płciowych i przez to do wyplenienia różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn w strukturach społecznych.

²⁰ Rezolucje Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 2250 (2016) i 2419 (2018) dotyczące młodzieży, pokoju i bezpieczeństwa.

- k. Zapewnienie przejrzystego i inkluzywnego wsparcia politycznego i finansowego lokalnym oddolnym organizacjom społeczeństwa obywatelskiego, w tym lokalnym grupom, ruchom i inicjatywom kobiecym, których celem jest budowanie pokoju i kwestionowanie tych norm dotyczących płci, które sprzyjają przemocy, przy czym wsparcia tego należy udzielać w sposób dostosowany do potrzeb odnośnych podmiotów społeczeństwa obywatelskiego i beneficjentów.
- l. Angażowanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w tym organizacji działających na rzecz praw kobiet oraz lokalnych i międzynarodowych grup kobiecych, w sposób aktywny w cały cykl kształtowania polityki (od projektowania po ocenę) zamiast rutynowego włączania ich jedynie na etapie konsultacji lub wdrażania.
- m. Zwiększenie wsparcia na rzecz identyfikowania związanych z płcią czynników niestabilności oraz konfliktów siłowych i zbrojnych, a także na rzecz ich eliminowania. Dotychczasowe badania nad kwestią płci w budowaniu pokoju skupiały się głównie na związanych z płcią skutkach konfliktów siłowych, natomiast stosunkowo niewielką uwagę poświęcano związanym z płcią czynnikom i pierwotnym przyczynom konfliktów siłowych i zbrojnych. Chodzi na przykład o rozumienie, w jaki sposób normy dotyczące płci i role przypisywane płciom wpływają na konflikty, a także o silniejsze skupienie się na wzajemnym oddziaływaniu poszczególnych przecinających się elementów tożsamości, takich jak wiek, rasa, pochodzenie etniczne, obywatelstwo, grupa społeczna, orientacja seksualna, zdolności, religia lub przekonania, środowisko (miejskie lub wiejskie) oraz płeć.
- n. Zajęcie się wyzwaniami dotyczącymi instytucjonalnego podejścia do uwzględniania problematyki płci, takimi jak opór, brak zrozumienia i brak szkoleń, a także utrzymywanie status quo.
- o. Przeciwdziałanie instrumentalizacji poprzez uznanie przynależnych im praw kobiet przy jednoczesnym dbaniu o to, by wszystkie procedury programowania oceniane były z perspektywy równości płci i wykazywały weryfikowalny wkład w równość płci.
- p. Uznanie, że wszyscy – kobiety, mężczyźni, dziewczęta i chłopcy – odgrywają istotną rolę w osiągnięciu pokoju, bezpieczeństwa i równości płci.

Zasady unijnego strategicznego podejścia w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa

Zestrojenie polityki wewnętrznej i zewnętrznej

17. Agenda „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” ma uniwersalne zastosowanie i dlatego musi być realizowana przez wszystkie unijne podmioty i wszystkie państwa członkowskie zarówno w ramach polityk, programów i działań wewnętrznych (np. w zakresie spraw wewnętrznych, wymiaru sprawiedliwości i zasobów ludzkich), jak i zewnętrznych (np. w zakresie spraw zagranicznych i bezpieczeństwa, handlu i migracji).
18. Wiele krajowych ram na potrzeby wdrożenia w UE agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”, np. krajowe plany działania i równoważne dokumenty strategiczne, postrzega się jako służące raczej wdrażaniu jej w wymiarze zewnętrznym, zwłaszcza w sytuacjach związanych z konfliktami, np. zapobieganiu konfliktom, rozwiązywaniu konfliktów i budowaniu pokoju. Przysłania to, w sposób zamierzony lub nie, istotny aspekt agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”, którym jest fakt, że przeważająca większość przedmiotowych kwestii ma bezpośrednie zastosowanie w wymiarze wewnętrznym. Istnieje wiele praktycznych przykładów ilustrujących znaczenie agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” dla wymiaru wewnętrznego – począwszy od wspierania krajowych organizacji i ruchów kobiecych, w tym stowarzyszeń działających na rzecz uchodźczyń i migrantek oraz obrońców praw człowieka, po umożliwienie im zaangażowania na rzecz agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”²¹. Inne przykłady obejmują uwzględnianie perspektywy płci w systemach i strukturach wczesnego ostrzegania w celu wzmocnienia powiązania między agendą „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” a np. programami dotyczącymi zwalczania terroryzmu oraz brutalnego ekstremizmu i partnerstwami z krajowymi podmiotami społeczeństwa obywatelskiego, sektorem prywatnym i środowiskiem akademickim. Ponadto krajowe plany działania opierają się na wewnętrznym zobowiązaniu państw członkowskich do urzeczywistniania równości płci zgodnie z odnośnymi politykami UE, np. równości płci w krajowych siłach bezpieczeństwa (policji, wojsku itp.).
19. UE zadba o to, by ochrona uchodźców, osób wewnątrznie przesiedlonych, bezpaństwowców i osób ubiegających się o azyl była dostosowana do zróżnicowanych, związanych z płcią, potrzeb kobiet, mężczyzn, dziewcząt i chłopców w zakresie ochrony.

²¹ Np. finansowanie, skuteczne konsultacje i uczestnictwo w monitorowaniu wdrażania.

Zastosowanie całościowego spojrzenia

20. Wspólne unijne rozumienie opiera się na uznaniu faktu, że kobiety i mężczyźni odgrywają wiele różnych ról w swoich społecznościach i w całym cyklu związanym z pokojem i konfliktem.
21. Równość płci, pokój, bezpieczeństwo, rozwój i prawa człowieka to kwestie ściśle powiązane. To oznacza, że UE musi nadal traktować priorytetowo zapobieganie konfliktom jako jeden z szeregu sposobów przeciwdziałania katastrofalnym skutkom konfliktów siłowych w dziedzinie bezpieczeństwa, gospodarczej, środowiskowej i społecznej odczuwanym przez kobiety, mężczyzn, chłopców i dziewczęta. Zapobieganie przemocy wobec kobiet i dziewcząt, m.in. przemocy seksualnej i przemocy uwarunkowanej płcią, ma samo w sobie istotne znaczenie, lecz ponadto jest kluczowym elementem zapobiegania konfliktom, ponieważ zrozumienie pierwotnych przyczyn przemocy zapewnia podstawę, z której można czerpać zarówno na potrzeby praw kobiet i upodmiotowienia kobiet, jak i na potrzeby zapobiegania konfliktom.

22. Należy nie tylko chronić kobiety w sytuacji konfliktu i propagować ich uczestnictwo we wszystkich aspektach pokoju i bezpieczeństwa, w tym w budowaniu pokoju, lecz także zapewnić, by działania te były oparte na kwestiach dotyczących szerszej pojętego rozwoju, takich jak promowanie praw kobiet, bezpieczeństwa ekonomicznego kobiet i ich dostępu do usług opieki zdrowotnej, w tym prawa dostępu do zdrowia reprodukcyjnego i edukacji w tej dziedzinie. Jest to szczególnie istotne w związku z długoterminowym negatywnym wpływem wywieranym przez konflikt siłowy na rozwój danego kraju lub regionu oraz w związku z koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa ludziom jako podstawowego warunku osiągnięcia długoterminowego pokoju i rozwoju²². Wszystkie ramy polityki UE²³ dotyczące równości płci i upodmiotowienia kobiet mają związek z agendą „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”, dlatego agenda powinna wskazywać sposób ich urzeczywistniania – sposób zorganizowania tego procesu, jego realizacji i działania następcze.
23. Równość płci jest jednym z głównych celów wszystkich działań zewnętrznych UE, w tym m.in. w zakresie rozwoju, zapobiegania brutalnemu ekstremizmowi i zwalczania go, walki z terroryzmem i migracji. W ten sposób zapewnia się, by kobiety i dziewczęta w sytuacji konfliktu i niestabilności mogły w pełni uczestniczyć w życiu politycznym, gospodarczym, społecznym i dotyczącym bezpieczeństwa. Jest to jeden z zasadniczych warunków zrównoważonego rozwoju i pokoju.
24. Aby zapewnić równość płci, UE będzie – m.in. poprzez długofalową współpracę na rzecz rozwoju – angażować, upodmiotawiać, chronić i wspierać kobiety i dziewczęta w sytuacjach związanych z konfliktem. Uznaje ona, że równość płci jest jednym z niezbywalnych elementów pokoju, bezpieczeństwa, praw człowieka i zrównoważonego rozwoju, także w świetle celów zrównoważonego rozwoju. Pozwoli to zapewnić, by pierwszy krok jakiegokolwiek działania był oparty na analizie dotyczącej płci i na angażowaniu i włączaniu na wczesnym etapie wszystkich uczestników i beneficjentów.

²² Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego i Rady: Budowanie zdolności na rzecz bezpieczeństwa i rozwoju — Umożliwienie partnerom zapobiegania kryzysom i zarządzania (JOIN (2015) 17 final), 28.4.2015.

²³ Obejmuje: (i) plan działania UE w sprawie równości płci na lata 2016–2020 (GAP II (zob. przypis 2)); (ii) dokument roboczy służb Komisji pt. „Strategiczne zaangażowanie na rzecz równości płci w latach 2016–2019” (SWD(2015) 278 final), 3 grudnia 2015 r.; (iii) globalną strategię na rzecz polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE (zob. przypis 6); (iv) nowy konsensus europejski w sprawie rozwoju (zob. przypis 8); (v) wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego i Rady: Plan działania UE dotyczący praw człowieka i demokracji. Prawa człowieka jako centralny element działań UE (JOIN (2015) 16 final), 28 kwietnia 2015 r.

25. W unijnym strategicznym podejściu w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa określono działania należące do kluczowych dziedzin zapobiegania, ochrony, pomocy doraźnej i odbudowy, pogrupowane w ramach dwóch dziedzin nadrzędnych, którymi są uwzględnianie problematyki płci oraz uczestnictwo. Działania te są ze sobą powiązane i wzajemnie się wzmacniają. Na przykład znaczące i sprawiedliwe uczestnictwo kobiet w podejmowaniu decyzji przyczyni się do przerwania kontinuum przemocy wobec kobiet i dziewcząt i dyskryminacji kobiet i dziewcząt i vice versa.
26. Unijne strategiczne podejście w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, wraz z wdrażaniem, jest oparte na prawach. Obejmuje wszystkie prawa człowieka, a jednocześnie jest zgodne z podejściem do pomocy humanitarnej opartym na potrzebach.

Uwzględnianie problematyki równości płci

27. Jak uzgodniono w pekińskiej platformie działania, uwzględnianie perspektywy płci jest jedną z kluczowych strategii służących osiągnięciu równości kobiet i mężczyzn. Zgodnie z kompleksowymi ramami polityki UE, a przede wszystkim dokumentem pt. „Strategiczne zaangażowanie na rzecz równości płci w latach 2016–2019”²⁴ i drugim unijnym planem działania w sprawie równości płci, analiza dotycząca płci i perspektywa płci powinny być systematycznie uwzględniane w działaniach UE służących zapobieganiu konfliktom i reagowaniu na zagrożenia dotyczące cywili przed konfliktem, podczas trwania konfliktu i po jego zakończeniu. Analiza dotycząca płci jest fundamentem skutecznego zapobiegania konfliktom, stabilizacji, budowania pokoju, odbudowy pokonfliktowej, zarządzania i tworzenia instytucji. Ponadto zwiększenie – w ramach działań prowadzonych przez UE – zaangażowania na rzecz równości płci i upodmiotowienia kobiet może poprawić efektywność i skuteczność tych działań. Zaniedbywanie przeprowadzania analizy płci i uwzględniania perspektywy płci miałyby negatywny wpływ na wiodącą rolę UE jako propagatora i katalizatora równości płci.

²⁴ Dokument roboczy służb Komisji pt. „Strategiczne zaangażowanie na rzecz równości płci w latach 2016–2019” [SWD(2015) 278 final], 3 grudnia 2015 r..

W związku z tym UE:

- Zapewni, by wszystkie unijne działania angażujące państwa spoza UE opierały się na analizie dotyczącej konfliktu i analizie dotyczącej płci oraz uwzględniały stosunki władzy między poszczególnymi grupami ludności, w tym kobietami i mężczyznami, zarówno w ramach formalnych, jak i nieformalnych instytucji w społeczeństwie.
- Będzie uwzględniać perspektywę płci we wszystkich unijnych działaniach, tj. brać pod uwagę różnorodne potrzeby, doświadczenia i prawa kobiet, mężczyzn, dziewcząt i chłopców w każdym wieku i z różnych środowisk. Ma to zapewnić, by działania UE nie były powodem dodatkowego cierpienia w kontekście niestabilności i konfliktu.
- Będzie propagować uwzględnianie problematyki płci jako jednej z kluczowych strategii – wraz z równowagą płci, konkretnymi działaniami i dialogiem – służących osiągnięciu równości płci. Będzie to czynić poprzez uwzględnianie perspektywy płci we wszystkich ramach polityki, w tym wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, polityki rozwojowej, handlowej, migracyjnej, dotyczącej sprawiedliwości, edukacyjnej, dotyczącej zapobiegania brutalnemu ekstremizmowi i zwalczania go, polityki walki z terroryzmem oraz polityki finansowej i humanitarnej.
- Będzie dostrzegać i propagować fakt, że uwzględnianie problematyki płci i wdrażanie agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” uznano za obowiązek szczebla przywódczego i zarządczego, z jasnym podziałem odpowiedzialności.
- Będzie aktywnie propagować i wspierać budowanie umiejętności i zdolności kobiet i mężczyzn w oparciu o analizę dotyczącą płci i uwzględniać perspektywę płci na każdym etapie cyklu planowania, programowania i wdrażania.
- Będzie systematycznie uwzględniać perspektywę płci, opartą na analizie dotyczącej płci, we wszystkich dziedzinach i działaniach w obszarze pokoju i bezpieczeństwa, w tym we wszystkich dialogach politycznych i dyplomatycznych, dialogach dotyczących praw człowieka, wszystkich powiązanych procesach formułowania i kształtowania polityki, badaniach, analizach i ocenach, procesach planowania i realizacji, a także w procesach monitorowania, oceny i sprawozdawczości.
- Będzie systematycznie uwzględniać perspektywy dotyczące kobiet, pokoju i bezpieczeństwa przy opracowywaniu i wdrażaniu zintegrowanego podejścia UE do konfliktów i sytuacji kryzysowych.

- Będzie systematycznie uwzględniać perspektywę płci we wszystkich aspektach zapobiegania konfliktom i utrzymywania pokoju w celu wzmocnienia dostosowanych do kontekstu, inkluzywnych i partycypacyjnych strategii: analizy dotyczącej konfliktu, wczesnego ostrzegania, mediacji, dyplomacji prewencyjnej, zarządzania kryzysowego, interwencji stabilizacyjnych i humanitarnych, zaprowadzania pokoju, budowania pokoju i współpracy na rzecz rozwoju, propagowania i ochrony praw człowieka, a także wzmocnienia odporności wspólnot, państw i społeczeństw. Należy tego wymagać również od partnerów wykonawczych.
- Będzie systematycznie uwzględniać perspektywę płci w unijnych działaniach służących wsparciu państw spoza UE w zakresie reformy sektora bezpieczeństwa i obrony, reformy wymiaru sprawiedliwości, inicjatyw dotyczących sprawiedliwości okresu przejściowego, reformy zarządzania, demobilizacji i reintegracji, stabilizacji, budowania państwowości, ochrony ludności, zwalczania terroryzmu i zapobiegania radykalizacji prowadzącej do brutalnego ekstremizmu i terroryzmu, rozbrojenia, nieprolifracji i kontroli zbrojeń, przeciwdziałania handlowi bronią, migracji, ochrony uchodźców, osób wewnątrznie przesiedlonych i osób ubiegających się o azyl, zapobiegania handlowi ludźmi oraz działań humanitarnych, w tym w zakresie wzmocnienia bezpieczeństwa ludzi.
- Będzie systematycznie uwzględniać perspektywę płci w handlu prowadzonym w państwach/regionach znajdujących się w sytuacji konfliktu lub charakteryzujących się występowaniem poważnych naruszeń praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego oraz w handlu prowadzonym z takimi państwami/regionami. Dotyczy to zwłaszcza handlu zasobami naturalnymi, takimi jak minerały z regionów ogarniętych konfliktami.
- Zapewni, by poszczególne sytuacje i specyficzne priorytety, zdolności, potrzeby i słabości kobiet i dziewcząt były traktowane priorytetowo i uwzględniane w ramach reagowania na sytuacje niestabilności i konfliktu oraz w ramach współpracy na rzecz rozwoju i udzielania pomocy humanitarnej. Będzie to czynić na przykład poprzez zapewnienie dostępu do pełnego zakresu informacji zdrowotnych i usług opieki zdrowotnej, w tym do usług w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego.

- Będzie systematycznie uwzględniać perspektywę płci jako jeden z zasadniczych elementów planowania i przeprowadzania misji i operacji w dziedzinie wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony oraz działań humanitarnych, w tym w cywilno-wojskowej koordynacji (humanitarnej).
- Zapewni, by wszystkie misje i operacje w dziedzinie wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony rozmieszczone w sytuacji niestabilności i konfliktu oraz w ramach nadzwyczajnych sytuacji humanitarnych i interwencji służących ochronie ludności dysponowały wystarczającą zdolnością i zasobami umożliwiającymi uwzględnianie perspektywy płci, poprzez procesy rozliczalności oraz poprzez uwzględnianie wiedzy eksperckiej dotyczącej problematyki płci i zapewnianie w tym celu odpowiednich zasobów – w postaci doradców ds. problematyki płci i punktów kontaktowych ds. problematyki płci. Ponadto będzie zapewniać, by cały rozmieszczony unijny personel wojskowy i cywilny został w dostateczny sposób przeszkolony w zakresie równości płci oraz kwestii kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w toku szkolenia przygotowawczego, szczególnie co do sposobu, w jaki ma uwzględniać perspektywę płci w ramach swoich obowiązków i zadań.
- Będzie propagować interaktywny dialog i proces wzajemnego uczenia się w odniesieniu do uwzględniania problematyki płci wśród decydentów, praktyków i badaczy.
- Będzie systematycznie uwzględniać perspektywę płci w badaniach w dziedzinie pokoju i bezpieczeństwa. Obejmuje to systematyczne zbieranie i analizowanie danych w podziale na płeć.
- Będzie systematycznie uwzględniać perspektywę płci we wszystkich finansowanych przez UE interwencjach dotyczących przeciwdziałania konfliktom i budowania pokoju, a także w wymaganiach względem partnerów wykonawczych. Zapewni, by potencjalnie odmienne sytuacje, doświadczenia i potrzeby kobiet i mężczyzn, dziewcząt i chłopców z różnych środowisk były uwzględniane w całym cyklu projektu.

Uczestnictwo

28. Równe i znaczące uczestnictwo kobiet i dziewcząt, mężczyzn i chłopców z różnorodnych (np. pod względem ekonomicznym, społecznym, etnicznym, religijnym czy geograficznym) środowisk w polityce, gospodarce i społeczeństwie to zarówno jeden z pełnoprawnych celów, jak i zasadniczych warunków pokoju, bezpieczeństwa i zrównoważonego rozwoju. Równość płci należy zatem do integralnych, a nie pobocznych, celów unijnego działania.
29. Gdy działania UE dotyczą społeczeństw, powinny angażować kobiety z różnych środowisk w pełen zakres kwestii politycznych, gospodarczych, społecznych i dotyczących bezpieczeństwa. Często sądzi się, że kobiety będą mówiły jednym głosem – jak gdyby stanowiły jednolitą grupę – zamiast dawać wyraz szerokiemu zakresowi doświadczeń, wiedzy fachowej i opinii, czego oczekiwaloby się od każdej zróżnicowanej grupy osób mających różnorodne zainteresowania, aspiracje, ideały, wartości, motywacje i potrzeby. Choć zasięga się opinii (niektórych) kobiet, zbyt wiele kobiet (wciąż) jest wykluczonych z wszelkich znaczących i sprawiedliwych procesów podejmowania decyzji, na poziomie lokalnym, krajowym, regionalnym i międzynarodowym. W tych nielicznych przypadkach, gdy opinie kobiet zostają wysłuchane i wzięte pod uwagę, zbyt często ogranicza się to do tzw. „kwestii kobiecych”, nierzadko dotyczących następstw przemocy seksualnej i przemocy uwarunkowanej płcią. Niejednokrotnie też dotyczy to jedynie niektórych grup kobiet należących do miejskiej elity, które nie są reprezentatywne.
30. Równość płci i upodmiotowienie kobiet wspierane poprzez zwiększone uczestnictwo kobiet w unijnych strukturach służących zapobieganiu konfliktom i kryzysom oraz we wszystkich instytucjach UE to jeden z priorytetów. Kwestią równowagi płci wewnątrz UE należy się zająć równoległe z wdrażaniem konkretnych środków na rzecz równości płci i uwzględnianiem perspektywy płci we wszystkich działaniach UE poza jej granicami, a także we wszystkich kontaktach ze społeczeństwem obywatelskim, zwłaszcza na obszarach dotkniętych konfliktem lub kryzysem.

W związku z tym UE:

- Będzie wspierać przywództwo i uczestnictwo kobiet na wszystkich etapach procesów pokojowych – zarówno poprzez wsparcie dyplomatyczne, jak i finansowe. UE będzie dążyć do zwiększenia liczby kobiet odgrywających rolę mediatorów, głównych negocjatorów i przedstawicieli politycznych, także w ramach swoich własnych struktur, jak również umożliwiać im pełnienie takich funkcji. Uznając, że wysiłki kobiet dotyczące pokoju na szczeblu lokalnym i krajowym mają zasadnicze znaczenie dla rozwiązywania konfliktów, budowania pokoju i odbudowy pokonfliktowej, UE będzie wspierać te inicjatywy, w tym także o charakterze oddolnym.
- Będzie propagować równość płci i różnorodność poprzez zatrudnianie większej liczby kobiet na wszystkich szczeblach, zatrzymywanie ich na stanowiskach, mianowanie ich i wspieranie rozwoju ich kariery. Musi to służyć osiągnięciu równowagi płci – w tym na szczeblach wyższych i decyzyjnych – w instytucjach krajowych, regionalnych i międzynarodowych działających na rzecz pokoju i bezpieczeństwa.
- Będzie propagować znaczące i sprawiedliwe uczestnictwo kobiecego personelu bezpieczeństwa (wojskowego/policyjnego) w operacjach bezpieczeństwa/wojskowych, w tym w misjach i operacjach w dziedzinie wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony, unikając przy tym wzmacniania stereotypów płciowych dotyczących oczekiwań względem kobiet i mężczyzn.
- Będzie identyfikować i usuwać bariery stojące na przeszkodzie równemu uczestnictwu kobiet i mężczyzn w delegaturach UE oraz misjach i operacjach w dziedzinie wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony, na przykład poprzez promowanie w stosownych przypadkach placówek, w których pracownikowi może towarzyszyć rodzina, i elastycznych godzin pracy.
- Będzie umożliwiać i propagować znaczące i sprawiedliwe uczestnictwo kobiet z różnych środowisk poprzez ustanowienie mechanizmów partycypacyjnych w całym cyklu danego projektu czy programu. Mechanizmy te mają ułatwić opracowanie, wdrażanie, monitorowanie i ocenę polityk i działań dotyczących ochrony, a także interwencje w zakresie współpracy na rzecz rozwoju związane z konfliktami.

- Będzie propagować i wspierać prawa kobiet do uczestnictwa w życiu publicznym oraz ich prawo do wolności pokojowego zgromadzania się, wolności wypowiedzi i wolności zrzeszania się.
- Będzie propagować uczestnictwo społeczeństwa obywatelskiego, zwłaszcza organizacji kobiecych, w tym organizacji i ruchów oddolnych, obrońców praw człowieka, działaczy pokojowych, ludów tubylczych i podmiotów gospodarczych za pośrednictwem odpowiednich mechanizmów konsultacyjnych oraz będzie propagować partnerstwa i networking z tymi podmiotami. Ma to zapewnić ich uczestnictwo oraz umożliwić wykorzystywanie ich wiedzy, zdolności i przewag komparatywnych.
- Będzie monitorować tendencje w zakresie ograniczania możliwości działania społeczeństwa obywatelskiego, w tym organizacji kobiecych, aktywistów i obrońców praw człowieka²⁵, i przeciwdziałać takim tendencjom. Podejmie konkretne kroki w celu zapewnienia im ochrony i przy tym będzie dbać o to, by nie wyrządzać im szkody, mając na uwadze, że mogą oni być poddawani uwarunkowanym płcią formom zastraszania przez podmioty państwowe i społeczne, bezpośrednio lub poprzez media społecznościowe. Będzie propagować włączanie liderów młodzieżowych, religijnych, kulturalnych i tradycyjnych przywódców, w tym mężczyzn i chłopców, we wszystkie aspekty wdrażania unijnego strategicznego podejścia w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa.
- Będzie propagować inicjatywy dotyczące strukturalnych przeszkód utrudniających znaczące i sprawiedliwe uczestnictwo kobiet w zapobieganiu konfliktom i ich rozwiązywaniu, a także w życiu publicznym po konflikcie. Inicjatywy powinny odnosić się do następujących czynników: (zagrożenia stwarzane przez) przemoc i zastraszanie, niewystarczające i dyskryminujące ze względu na płeć ochrona, praworządność, dostęp do wymiaru sprawiedliwości, a także do czynników społeczno-gospodarczych, takich jak nierówny uwarunkowany płcią podział ról i obowiązków związanych z opieką, a także brak dostępu do edukacji.
- Będzie propagować zrównoważoną reprezentację kobiet i mężczyzn z różnych środowisk – m.in. na szczeblach wyższych i decyzyjnych – w krajowych służbach dyplomatycznych, organach demokracji przedstawicielskiej, ministerstwach obrony, siłach zbrojnych, instytucjach stojących na straży praworządności i innych instytucjach sektora bezpieczeństwa, a także w instytucjach UE.

²⁵ Gwarancje ochrony — Wytyczne Unii Europejskiej w sprawie obrońców praw człowieka (doc. 16332/2/08).

Zapobieganie

31. Nierówności i wykluczenie, jeśli chodzi o dostęp do władzy, możliwości, usług i bezpieczeństwo stwarzają warunki, które sprzyjają przeradzaniu się zbiorowej krzywdy w przemoc, zwłaszcza na obszarach o słabej zdolności lub legitymacji państwowej lub w kontekście naruszeń praw człowieka. Wczesne ostrzeżenie uwzględniające aspekt płci oraz analiza dotycząca konfliktu, która zwraca większą uwagę na pierwotne przyczyny przemocy związane z płcią, sprawiają, że zapobieganie konfliktom staje się skuteczniejsze. W instytucjach i politykach rozwojowych kwestia inkluzywności ma kluczowe znaczenie dla zapobiegania konfliktom, a także dla zapewniania bezpieczeństwa ludzkiego i sprawiedliwości. Działania zapobiegawcze powinny kierować się opartymi na prawie (w tym wszystkich prawach człowieka), skoncentrowanymi na ludziach i obejmującymi całość społeczeństwa podejściami, które uwzględniają uczestnictwo obywateli.
32. Ponieważ ograniczanie możliwości działania społeczeństwa obywatelskiego może mieć nieproporcjonalnie duży negatywny wpływ na kobiety i dziewczęta, należy mu przeciwdziałać, tak by nie dopuścić do ograniczania praw kobiet.

33. Wysiłki mediacyjne, które dotyczą jedynie ugrupowań zbrojnych i nie propagują poszanowania praw człowieka, mogą stanowić sygnał, że stosowanie przemocy popłaca. Oprócz tego, że powoduje to resentymenty w pozostałych częściach społeczeństwa, mogłoby też stanowić dla innych osób zachętę do chwytania za broń w celu zapewnienia sobie miejsca przy stole negocjacyjnym. Podmioty społeczeństwa obywatelskiego mogą odegrać zasadniczą rolę w zwiększaniu zasadności procesu pokojowego i są potencjalnie ważnymi sojusznikami. Kobięce przywództwo oraz ugrupowania kobiece niejednokrotnie odznaczają się skutecznością w zaprowadzaniu pokoju na szczeblu społeczności, dlatego należy zapewnić im ściśle powiązane z procesem mediacyjnym na wysokim szczeblu. Wyzwaniem może być też dostęp kobiet do przywództwa w ramach społeczeństwa obywatelskiego. W związku z tym UE powinna wspierać znaczące uczestnictwo w procesach pokojowych organizacji społeczeństwa obywatelskiego i stowarzyszeń kobiecych charakteryzujących się inkluzywnością.
34. Zmiana klimatu, utrata bioróżnorodności, degradacja gleby, pustynnienie i susza to czynniki wywołujące konflikty, które mogą w szczególności dotyczyć kobiety, gdyż niejednokrotnie to kobiety są w nieproporcjonalnie duży sposób narażone na skutki zmiany klimatu. Jako najważniejsze osoby zapewniające utrzymanie, rolniczki i edukatorki, kobiety są w stanie wyrażać swoją opinię i wpływać na przyspieszenie trwałych rozwiązań transformacyjnych służących zrównoważonemu rozwojowi oraz kształtować sprawiedliwe polityki i sprawiedliwy podział zasobów. Upodmiotowienie kobiet jako siły napędowej wzrostu gospodarczego wzmacnia odporność społeczeństw.

W związku z tym UE:

- Będzie propagować równość płci i upodmiotowienie kobiet w sposób systematyczny i długoterminowy – w sytuacjach niestabilności, konfliktu, pomocy doraźnej i odbudowy. Ponadto UE nadal będzie skupiać się na pierwotnych przyczynach związanych z płcią w całym procesie wdrażania agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” i w dalszym ciągu równoległe do podejmowania działań związanych z reagowaniem będzie zajmować się zapobieganiem.
- Będzie wspierać działania służące wyeliminowaniu pierwotnych przyczyn przemocy, takich jak wykluczenie, dyskryminacja, nierówności strukturalne oraz przemoc seksualna i przemoc uwarunkowana płcią, w tym także przemoc wobec kobiet i dziewcząt.
- Będzie wspierać inicjatywy społeczeństwa obywatelskiego charakteryzującego się inkluzywnością podejmowane na szczeblu społeczności oraz na szczeblu krajowym regionalnym i globalnym służące budowaniu zrównoważonego pokoju i zniesieniu nierówności uwarunkowanych płcią. Będzie też wspierać inicjatywy kwestionujące i przekształcające usankcjonowane społecznie stereotypy i normy płciowe.

- Będzie zapewniać, by analiza dotycząca płci, była systematycznie uwzględniana w unijnym systemie wczesnego ostrzegania o konflikcie oraz w innych obecnych i przyszłych koncepcjach i podejściach odnoszących się do wczesnego ostrzegania i analizy dotyczącej konfliktów, jak i do odnośnych wskaźników.
- Będzie wspierać i propagować zapobieganie przemocy seksualnej i przemocy uwarunkowanej płcią oraz seksualnemu wykorzystywaniu i niegodziwemu traktowaniu w celach seksualnych, do których może dochodzić w kontekście kryzysu lub w związku z operacjami dotyczącymi bezpieczeństwa, operacjami wojskowymi, rozwojowymi lub humanitarnymi albo w ramach takich operacji, a także będzie wspierać i propagować reagowanie na te zjawiska w sposób skoncentrowany na ofiarach. Będzie wspierać i propagować ograniczanie ryzyka w tej dziedzinie.
- Zapewni, by istniały inkluzywne mechanizmy, które umożliwią większą spójność, skuteczność i synergę: (i) wśród różnych zainteresowanych stron, w tym państw, organizacji międzynarodowych i regionalnych oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego; oraz (ii) w obrębie różnych narzędzi i instrumentów wykorzystywanych do zapobiegania, w szczególności w ramach dyplomacji (w tym zarówno mediacji dwustronnych, jak i wielostronnych), do wczesnego ostrzegania, budowania pokoju, odbudowy pokonfliktowej, bezpieczeństwa i rozwoju.
- Będzie wspierać inicjowane na szczeblu lokalnym i leżące w gestii lokalnej działania zapobiegawcze uwzględniające aspekt płci, podejmowane przez podmioty lokalne lub krajowe. Będzie propagować inkluzywne i transparentne procesy.
- Będzie wzmocniać pozycję społeczności, tak by były odporne na konflikty siłowe. Znaczące i sprawiedliwe uczestnictwo kobiet ma zasadnicze znaczenie zarówno dla skutecznych polityk w zakresie zapobiegania i dla ich realizacji, jak i dla utrzymania pokoju na wszystkich szczeblach. Należy w największym możliwym zakresie zapewnić przejrzystość i dostęp do informacji.
- Będzie propagować analizę dotyczącą płci oraz systematyczne uwzględnianie perspektywy płci we wszystkich mediacjach i działaniach zapobiegających konfliktom.

Ochrona

35. Doświadczenia i działania kobiet, mężczyzn, dziewcząt i chłopców z różnych środowisk w kontekście konfliktów zbrojnych, zapobiegania, ochrony, utrzymywania pokoju, budowania pokoju i odbudowy są czasem podobne, a czasem – odmienne. Kwestię tę należy poddać analizie, ocenić i odnieść się do niej w taki sposób, by zapewnić odpowiednie i dostateczne działania unijnych podmiotów. Wszyscy – kobiety, mężczyźni, dziewczęta i chłopcy – mogą stać się ofiarami handlu ludźmi. Choć kobiety i dziewczęta są w większym stopniu narażone na przemoc seksualną, stanie się ofiarą niewolnictwa domowego lub seksualnego ze strony bojowników lub na przymusowe małżeństwa, także mężczyźni i chłopcy mogą paść ofiarą takiej przemocy. Ponadto mężczyźni i chłopcy są dodatkowo zagrożeni przymusowym werbunkiem i ukierunkowanymi zabójstwami.
36. Kobiety nie są jedynie ofiarami wojny i przemocy. Odgrywają też często różne role – na przykład jako bojowniczki, osoby przyczyniające się do budowania pokoju, działaczki polityczne, podmioty gospodarcze czy aktywistki. Równe uczestnictwo kobiet i mężczyzn jest zarówno jednym z zasadniczych celów zapobiegania konfliktom i ich rozwiązywania oraz propagowania kultury inkluzywnego i zrównoważonego pokoju, jak i drogą realizacji tego celu. Kobiety, mężczyźni, dziewczęta i chłopcy często padają ofiarą – niejednokrotnie na skalę masową – przemocy seksualnej i przemocy uwarunkowanej płcią oraz wykorzystuje się ich do celów politycznych gospodarczych lub wojskowych. Przemoc wobec kobiet i dziewcząt ewoluje i nasila się na różne sposoby podczas konfliktu i po jego zakończeniu, zwiększając ryzyko doznania przez nie przemocy fizycznej, psychicznej, seksualnej i strukturalne we własnym domu i w sferze publicznej. Mimo zakazów przewidzianych w międzynarodowym prawie humanitarnym, prawie dotyczącym praw człowieka i prawie karnym, przestępstwa polegające na przemocy seksualnej i uwarunkowanej płcią popełniane w kontekście konfliktów między- i wewnątrzpaństwowych pozostają w dużej mierze poza kontrolą, należy więc zająć się bezkarnością w odniesieniu do tych przestępstw.

37. Przemoc seksualna i uwarunkowana płcią, mimo że jej ofiarami mogą paść także mężczyźni i chłopcy, w nieproporcjonalnie dużym stopniu dotyka kobiety w każdym wieku na każdym etapie kontinuum pokoju i konfliktu (choć często sytuacja pogarsza się jednak w toku konfliktów siłowych). Kobiety są narażone na przemoc zarówno w sferze publicznej, jak i w sferze prywatnej. Zawężanie możliwości działania społeczeństwa obywatelskiego, zwłaszcza zagłuszanie głosu kobiet ogółem oraz kobiet i mężczyzn niewpasowujących się w przyjęte w społeczeństwie normy społeczne, może być wskaźnikiem przemocy seksualnej i uwarunkowanej płcią. Mowa nienawiści, groźby, kampanie oczerniające, represje i przemoc wobec obrońców praw człowieka może przejawiać się na różne sposoby powiązane m.in. z płcią, tożsamością płciową, orientacją seksualną, statusem społeczno-ekonomicznym, wykształceniem, wiekiem, pochodzeniem etnicznym, grupą społeczną, religią lub przekonaniami.
38. Zasięg internetu, szybkie upowszechnienie technologii komunikacyjnych oraz szerokie rozpowszechnienie mediów społecznościowych daje kobietom nowe możliwości zabierania głosu i zwiększania świadomości co do szeregu kwestii. Choć technologia może mieć moc łączenia i upodmiotowiania, może też powodować wzmocnienie i normalizowanie ról związanych z płcią oraz zwyczajów kulturowych, a także tworzyć nowe ścieżki przemocy i wykorzystywania. Przestrzeń internetowa stanowi nie tyle pojedyncze, co raczej wielokrotnie odbicie świata realnego, gdyż odzwierciedla i potęguje to, co pozytywne i negatywne. Z perspektywy kobiet i dziewcząt w odbiciu tym często widać kulturę mizoginii, marginalizacji i przemocy.

W związku z tym UE:

- Będzie nadal propagować pełne poszanowanie prawa międzynarodowego mającego zastosowanie do praw i ochrony kobiet i dziewcząt w konfliktach, zwłaszcza jako podmiotów cywilnych.
- Będzie w dalszym ciągu wdrażać następujące dokumenty: (i) „Wytyczne UE w sprawie aktów przemocy wobec kobiet i zwalczania wszelkich form dyskryminacji kobiet”; (ii) „Wytyczne UE w sprawie promowania przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego”²⁶; (iii) „Gwarancje ochrony — Wytyczne Unii Europejskiej w sprawie obrońców praw człowieka”²⁷; i (iv) „Wytyczne UE w sprawie praw człowieka dotyczące wolności wypowiedzi w internecie i poza nim”²⁸.
- Będzie propagować podejście systemowe do zapobiegania seksualnemu wykorzystywaniu i niegodziwemu traktowaniu w celach seksualnych²⁹ oraz molestowaniu seksualnemu³⁰, zgłaszania przypadków takich zachowań i ich karania.
- Będzie propagować ochronę zdrowia fizycznego i psychicznego oraz godności kobiet, dziewcząt, mężczyzn i chłopców, zwłaszcza w sytuacji niestabilności i konfliktu, w ramach nadzwyczajnych sytuacji humanitarnych i w warunkach pokonfliktowych, w tym poprzez zapewnienie mechanizmów wdrażających i monitorujących zobowiązania w zakresie ochrony.
- Będzie przyjmować, realizować i propagować wewnętrzne i zewnętrzne polityki zerowej tolerancji dla dyskryminacji, wykorzystywania seksualnego i niegodziwego traktowania w celach seksualnych, handlu ludźmi, napaści na tle seksualnym i molestowania seksualnego. Zadba o to, by przyjmowanie odnośnych polityk, było uznawane za formalny obowiązek na szczeblu przywódczym³¹.

²⁶ Wytyczne UE w sprawie promowania przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego (MPH) — aktualizacja techniczna (dok. 16841/09).

²⁷ Gwarancje ochrony — Wytyczne Unii Europejskiej w sprawie obrońców praw człowieka (doc. 16332/2/08).

²⁸ Wytyczne UE w sprawie praw człowieka dotyczące wolności wypowiedzi w internecie i poza nim (dok. 9647/14).

²⁹ Zgodnie z normami ONZ (ST/SGB/2003/13). Wykorzystywanie seksualne oznacza faktyczne wykorzystanie bezbronności oraz nadużycie przewagi siłowej lub zaufania do celów seksualnych, lub usiłowanie takiego działania, w tym m.in. po to, by czerpać pieniądze, społeczne lub polityczne korzyści z wykorzystywania innej osoby; niegodziwe traktowanie w celach seksualnych oznacza natomiast faktyczną fizyczną ingerencję o charakterze seksualnym, z użyciem siły lub z wykorzystaniem przymusu lub nierównych warunków, lub groźbę takiej ingerencji.

³⁰ Polityka Komisji Europejskiej w zakresie ochrony godności osoby oraz zapobiegania mobbingowi i molestowaniu seksualnemu, C(2006) 1624/3, mająca zastosowanie także do ESDZ.

³¹ ST 6877 2018 INIT, Ulepszone ogólne normy postępowania dotyczące misji i operacji w dziedzinie WPBiO.

- Będzie udzielać wsparcia kobietom, mężczyznom, dziewczętom i chłopcom, będącym ofiarami przemocy seksualnej i uwarunkowanej płcią, oraz ich rodzinom w zakresie dostępu do wymiaru sprawiedliwości i należytego zadośćuczynienia, w tym do informacji i usług zdrowotnych oraz wsparcia psychospołecznego, w celu zapobiegania (wtórnej) stygmatyzacji i (powtórnej) wiktyimizacji oraz w celu zapewnienia ich bezpieczeństwa i ułatwienia reintegracji.
- Będzie propagować wysiłki na rzecz położenia kresu bezkarności za przestępstwa polegające na przemocy seksualnej i uwarunkowanej płcią, w tym na przemocy seksualnej związanej z konfliktami zbrojnymi. Obejmuje to m.in. udzielanie wsparcia na rzecz uwzględniających kwestie płci transnarodowych procesów sprawiedliwości okresu przejściowego oraz na rzecz budowania zdolności praktyków z dziedziny ścigania i wymiaru sprawiedliwości do rozpatrywania spraw w sposób uwzględniający aspekt płci, jak określono w ramach UE dotyczących sprawiedliwości okresu przejściowego³².
- Będzie wdrażać „Dokument roboczy dotyczący położenia kresu przemocy seksualnej w konfliktach — Przewodnik w sprawie praktycznych działań na szczeblu UE”³³.
- Będzie zwracać szczególną uwagę na prawa człowieka przysługujące dzieciom, młodzieży, osobom starszym, osobom żyjącym w ubóstwie, osobom z niepełnosprawnościami (widocznymi lub nie), osobom należącym do mniejszości, ludom tubylczym, uchodźcom, osobom wewnątrznie przesiedlonym i azylantom w trudnych sytuacjach/kontekstach.

³² Komisja Europejska. Wspólny dokument roboczy służb: Ramy UE dotyczące wspierania sprawiedliwości okresu przejściowego, (SWD(2015) 158 final), 29.7.2015.

³³ „Dokument roboczy dotyczący położenia kresu przemocy seksualnej w konfliktach — Przewodnik w sprawie praktycznych działań na szczeblu UE” (MD 155/14), 25.11.2014.

- Będzie wprowadzać w życie opartą na zapobieganiu politykę zerowej tolerancji wobec wszelkich form przemocy seksualnej i przemocy uwarunkowanej płcią ze strony personelu UE lub personelu rozmieszczonego w ramach misji i operacji w dziedzinie WPBiO, a także ze strony kadry dowódczej/kierowniczej, wykonawców i partnerów. UE, rozmieszczając personel – w tym w ramach misji/operacji w dziedzinie wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony oraz interwencji humanitarnych, będzie zawsze zapewniać, by w tym celu dostarczone zostały jasne instrukcje i by na miejscu dostępne były właściwe struktury służące wprowadzaniu w życie tej polityki, m.in. z wykorzystaniem solidnego mechanizmu sprawozdawczego, mechanizmu składania skarg przeznaczonych dla ofiar oraz mechanizmu rozliczalności i sankcji dla sprawców.
- Będzie zapewniać, by dzieci urodzone w następstwie gwałtu były uznawane jako kwalifikujące się do otrzymania obywatelstwa i wsparcia. Będzie walczyć ze stygmatyzacją związaną z tym rodzajem przemocy seksualnej, której doświadczają kobiety będące ofiarami gwałtu i ich dzieci, nawet długi czas po tym, jak doszło do tego przestępstwa. Nadal będzie wspierać rodziców wychowujących te dzieci.
- Będzie wdrażać udoskonalone środki ochrony dla kobiet i mężczyzn – jeśli taka konieczność będzie wynikać z analizy i oceny – na przykład w odniesieniu do kandydatów politycznych, obrońców praw człowieka i działaczy organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

- Będzie nadal zajmować się problemem przemocy seksualnej związanej z konfliktami zbrojnymi stanowiącym element kontinuum przemocy ściśle powiązany z utrzymującymi się nierównościami i atakami w ogólniejszym sensie na równość płci oraz prawa człowieka, w tym problemem przemocy cyfrowej i cyberprzemocy.
- Będzie propagować standardy i wytyczne humanitarne w odniesieniu do problematyki płci i przemocy uwarunkowanej płcią, w tym na przykład wydane przez Stały Komitet Międzyinstytucjonalny (IASC) wytyczne w sprawie przemocy uwarunkowanej płcią³⁴ oraz podręcznik o problematyce płci³⁵, a także prace w ramach wezwania do działania w celu ochrony przed przemocą uwarunkowaną płcią w sytuacjach nadzwyczajnych³⁶.
- Będzie propagować wdrażanie Traktatu o handlu bronią ze zwróceniem szczególnej uwagi na art 7 ust. 4³⁷, który nakłada na państwa wymóg uwzględniania ryzyka, że broń lub inne produkty mogą zostać użyte do popełniania poważnych aktów przemocy uwarunkowanej płcią lub do ułatwienia popełnienia takich aktów.

³⁴ Stały Komitet Międzyinstytucjonalny (IASC): Wytyczne w sprawie uwzględniania interwencji dotyczących przemocy uwarunkowanej płcią w działaniach humanitarnych, 2015. (https://gbvguidelines.org/wp/wp-content/uploads/2015/09/2015-IASC-Gender-based-Violence-Guidelines_lo-res.pdf).

³⁵ Stały Komitet Międzyinstytucjonalny (IASC): Podręcznik dotyczący problematyki płci w działaniach humanitarnych, 2017. https://ec.europa.eu/jrc/communities/sites/jrccties/files/2018-iasc_gender_handbook_for_humanitarian_action_eng_0.pdf

³⁶ Wezwanie do działania w celu ochrony przed przemocą uwarunkowaną płcią w sytuacjach nadzwyczajnych (wezwanie do działania) jest inicjatywą skupiającą wiele podmiotów, służącą zasadniczemu przekształceniu sposobu, w jaki problem przemocy uwarunkowanej płcią jest rozwiązywany w ramach nadzwyczajnych sytuacji humanitarnych. UE (za pośrednictwem służb Komisji zajmujących się prowadzonymi przez UE operacjami ochrony ludności i pomocy humanitarnej, DG ECHO) jest jednym z aktywnych partnerów wezwania do działania, od czasu powstania tej inicjatywy w 2013 r. Ponadto UE zobowiązała się odgrywać przewodnią rolę na szczeblu globalnym w tej inicjatywie w latach 2017–2018.

³⁷ „Przeprowadzając ocenę, eksportujące Państwo Strona uwzględni wykorzystania broni konwencjonalnej, o której mowa w artykule 2 ust. 1, lub elementów, o których mowa w artykule 3 i artykule 4, do popełnienia lub ułatwienia popełnienia poważnych aktów przemocy ze względu na płeć lub poważnych aktów przemocy przeciw kobietom i dzieciom.”

Pomoc doraźna i odbudowa

39. Filar agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” związany z pomocą doraźną, odnową i odbudową skupia się na zapewnieniu, by pomoc doraźna i odbudowa miały inkluzywny charakter i uwzględniały specyficzne potrzeby kobiet i dziewcząt. Szczególną uwagę zwraca się na najsłabsze grupy społeczne biorące udział w procesach związanych z budowaniem pokoju, takich jak procesy repatriacji, przesiedlenia, rehabilitacji, reintegracji oraz odbudowy pokonfliktowej. Dotyczy to przesiedlonych kobiet i dziewcząt, osób, które doświadczyły przemocy uwarunkowanej płcią, osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, należących do mniejszości i ludów tubylczych.
40. Filar związany z pomocą doraźną i odbudową zakłada również konieczność zwiększenia wysiłków na rzecz wsparcia aktywnego kobiecego udziału i działań podejmowanych przez kobiety w ramach pomocy doraźnej i odbudowy, w tym konieczność zapewnienia kobietom równego dostępu do środków utrzymania oraz do wymiaru sprawiedliwości. W sytuacjach kryzysowych kobiety i organizacje kobiece świadczące pomoc humanitarną niejednokrotnie reagują jako pierwsze. Przywództwo kobiet i priorytety kobiet są jednak często pomijane w procesie decyzyjnym oraz w procesie kształtowania programów, planów i budżetów w zakresie kwestii humanitarnych i rozwoju.
41. Pomoc doraźna i odbudowa mogą stanowić wyjątkową możliwość przekształcania dyskryminacyjnych struktur społecznych i promowania praw człowieka przysługujących kobietom, uczestnictwa kobiet i ich znaczącego zaangażowania.

W związku z tym UE:

- Będzie propagować przywództwo i uczestnictwo kobiet w programach działań humanitarnych i rozwoju, zarówno w formalnych, jak i nieformalnych kontekstach podejmowania decyzji i ustalania priorytetów.
- Będzie promować inicjatywy służące wzmocnieniu powiązań między politykami dotyczącymi kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, pomocy doraźnej, rehabilitacji, przesiedleń, odbudowy i zrównoważonego rozwoju, w tym wsparcie na rzecz uwzględniania problematyki płci w pomocy humanitarnej i rozwojowej. Dotyczy to równego i bezpiecznego dostępu kobiet i dziewcząt do pomocy rozwojowej oraz obejmuje dostęp do pełnego zakresu informacji zdrowotnych i usług opieki zdrowotnej w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego.

- Będzie zapewniać, by każda osoba, która doświadczyła przemocy seksualnej lub uwarunkowanej płciowo, miała prawo i dostęp do pełnego zakresu informacji zdrowotnych i usług opieki zdrowotnej, do wymiaru sprawiedliwości i odszkodowania. Zadba o to, by ofiary nie były poddawane powtórnej wiktyimizacji, odrzuceniu lub ostracyzmowi.
- Będzie zapewniać, by wszystkie organizacje otrzymujące od UE finansowanie i wsparcie stosowały się do unijnych polityk równości płci, w tym by stosowały podejście oparte na prawach człowieka oraz minimalne normy i wytyczne w odniesieniu do przemocy uwarunkowanej płcią.
- Będzie wspierać inicjatywy psychospołeczne na rzecz osób, które ucierpiały na skutek konfliktu siłowego: kobiet, dziewcząt, mężczyzn, chłopców i osób starszych – niezależnie od roli, jaką pełnią.
- Będzie wspierać działania w zakresie pomocy doraźnej i odbudowy dotyczące kobiet i dziewcząt, które ucierpiały na skutek konfliktu, także wewnątrz UE . Obejmuje to także dbanie o to, by prawo, polityki i procedury azylowe respektowały i gwarantowały wszystkim kobietom, dziewczętom i osobom, które doświadczyły przemocy uwarunkowanej płcią, możliwość korzystania w toku postępowania z równych praw i norm.
- W państwach spoza UE, w których UE udziela wsparcia, będzie nadal propagować systemy wymiaru sprawiedliwości zgodne z najlepszymi normami. Ma to służyć wzmocnieniu krajowych organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, stosownie do zasady komplementarności z Międzynarodowym Trybunałem Karnym, jeśli chodzi o mechanizmy i procesy sprawiedliwości okresu przejściowego uwzględniające aspekt płci.
- Będzie zapewniać – przeznaczając na ten cel odpowiednie zasoby – by kobiety zajmowały centralne miejsce w działaniach dotyczących pomocy humanitarnej, pomocy doraźnej i odbudowy oraz w świadczeniu pomocy rozwojowej i kształtowaniu programów w tym zakresie. Kobiety muszą być włączane w opracowywanie, planowanie i realizację działań w zakresie pomocy doraźnej i odbudowy, a w sytuacjach nadzwyczajnych na początkowym ich etapie należy zasięgać ich opinii co do potrzeb.

- Będzie zapewniać, by opracowywanie i wdrażanie polityk opierało się na doświadczeniach oddolnych w zakresie ułatwiania znaczących zmian i na postępach poczynionych na etapie pomocy doraźnej i odbudowy. Będzie zapewniać, by organizacje społeczeństwa obywatelskiego i stowarzyszenia kobiece charakteryzujące się inkluzywnością uczestniczyły w znaczący i sprawiedliwy sposób we wszystkich etapach cyklu, także w konferencjach darczyńców³⁸, które sprzyjają budowaniu partnerstw.
- Będzie zapewniać, by planowanie i działania w zakresie gotowości na sytuacje kryzysowe oraz w zakresie usuwania skutków klęsk żywiołowych i w zakresie odbudowy pokonfliktowej, w tym szkolenie urzędników państwowych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego, bazowały na podejściu uwzględniającym problematykę płci, z odpowiednim włączeniem aspektów specyficznych dla płci do oceny skutków (Gender Index of Risk³⁹).

Ramy normatywne dotyczące równości kobiet i mężczyzn

42. Równość kobiet i mężczyzn jest jednym z podstawowych praw człowieka, jedną ze wspólnych wartości UE zapisanych w Traktacie WE i jednym z warunków koniecznych do osiągnięcia celów dotyczących eliminowania ubóstwa, zwiększania wzrostu gospodarczego, zatrudnienia i spójności społecznej oraz propagowania pokoju i bezpieczeństwa. Jest ona także elementem obowiązków i zobowiązań międzynarodowych, np. Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, pekińskiej platformy działania, Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 oraz Europejskiego konsensusu w sprawie rozwoju. Cele wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE stanowią zasady ukierunkowujące prace w tej dziedzinie.

³⁸ Na etapie odbudowy możliwe jest ułatwianie większej równości płci, poprzez stosowanie podejścia opartego na prawach człowieka, na przykład w kontekście rozwoju gospodarczego, dostępu do gruntów i zasobów naturalnych.

³⁹ Służba ds. Instrumentów Polityki Zagranicznej — Instrument na rzecz Przyczyniania się do Stabilności i Pokoju. Podręcznik wskaźników na potrzeby Instrumentu na rzecz Przyczyniania się do Stabilności i Pokoju — IcSP. https://ec.europa.eu/fpi/key-documents_en

W związku z tym UE:

- Będzie nadal monitorować działania następcze dotyczące pekińskiej platformy działania, zwłaszcza kluczowego obszaru działania – kobiety w konfliktach zbrojnych.
- Będzie nadal propagować ratyfikowanie i wdrażanie kluczowych instrumentów ONZ w zakresie praw człowieka oraz protokołów fakultatywnych do nich, zwłaszcza Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (CEDAW) i protokołu fakultatywnego do niej, oraz dalej wzmacniać związek między CEDAW a agendą „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” poprzez zalecenia ogólne nr 30 i 35.
- Będzie nadal zdecydowanie wspierać Międzynarodowy Trybunał Karny (MTK), zwłaszcza w dziedzinie przemocy seksualnej i przemocy uwarunkowanej płcią związanych z konfliktami zbrojnymi, tak by zwiększać rozliczalność i zwalczać bezkarność. MTK jest pierwszym i jedynym na świecie stałym międzynarodowym trybunałem karnym zajmującym się prowadzeniem dochodzeń w sprawie najcięższych przestępstw i ściganiem takich przestępstw.
- Będzie nadal wspierać prace podejmowane przez Międzynarodowy Mechanizm Rezydualny dla Trybunałów Karnych i inne trybunały międzynarodowe.
- Będzie nadal wdrażać swoją politykę określoną w „Wytycznych UE w sprawie promowania przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego”, zwracając szczególną uwagę na przestrzeganie zakazu dopuszczania się gwałtów i innych form przemocy seksualnej.
- Będzie nadal wdrażać agendę dotyczącą młodzieży, pokoju i bezpieczeństwa, nakreśloną w rezolucjach RB ONZ nr 2250 i 2419. Obejmuje to zajęcie się (utrzymującymi się) nierównościami, które narażają młode kobiety i młodych mężczyzn na szczególne ryzyko, oraz zwracanie szczególnej uwagi na zwiększenie inkluzywnej reprezentacji młodych kobiet w dziedzinie zapobiegania konfliktom i rozwiązywania ich.

Wzmacnianie odpowiedzialność na szczeblu lokalnym, krajowym i regionalnym

43. Inkluzywny proces pokojowy lepiej pozawala identyfikować pierwotne przyczyny konfliktów i zajmować się nimi oraz zapewnić reagowanie na potrzeby grup społeczeństwa dotkniętych konfliktem. W związku z tym wzmacnianie lokalnej, krajowej i regionalnej odpowiedzialności, przy jednoczesnym prowadzeniu konsultacji i współpracy z lokalnymi podmiotami, w tym ze społeczeństwem obywatelskim, ma kluczowe znaczenie. Ponadto inkluzywność umacnia legitymację i krajową odpowiedzialność w odniesieniu do porozumień pokojowych i ich wykonywania. Zmniejsza też prawdopodobieństwo, że wyłączone z procesu podmioty będą go niweczyć. Proces o inkluzywnym charakterze nie oznacza, że wszystkie podmioty uczestniczą bezpośrednio w formalnych negocjacjach, lecz mogą ułatwiać interakcje pomiędzy stronami konfliktu i innymi podmiotami oraz tworzyć mechanizmy służące uwzględnieniu wszystkich perspektyw w tym procesie. Mogą być potrzebne konkretne mechanizmy zapewniające, by kobiety przyczyniające się do budowania pokoju oraz organizacje kobiece miały znaczący udział w tym procesie.

W związku z tym UE:

- Będzie wspierać budowanie zdolności partnerów i państw spoza UE, w tym krajowych mechanizmów i instytucji ds. problematyki płci, oraz wymianę informacji między nimi.
- Będzie prowadzić konsultacje z organizacjami kobiecymi, kobietami uczestniczącymi w budowaniu pokoju oraz obrońcami praw człowieka oraz wspierać ich włączanie w formalne i nieformalne procesy pokojowe, jak i, w stosownych przypadkach, ich przywództwo w tych procesach.
- Będzie zapewniać, by UE w sposób znaczący i sprawiedliwy współpracowała z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego charakteryzującymi się inkluzywnością, tj. organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, w których kobiety odgrywają role przywódcze, wnoszą wkład w strategię, a także w których wysłuchiwanie i reprezentowanie są różne poglądy kobiet co do szeregu problemów dotyczących społeczeństwo.
- Zapewni wsparcie międzynarodowym i regionalnym organizacjom pozarządowym, które propagują lokalną odpowiedzialność i inkluzywność oraz wnoszą wkład w budowanie krajowych zdolności.

Wzmacnianie współpracy i dialogu z innymi podmiotami

44. Współpraca z innymi podmiotami międzynarodowymi ma zasadnicze znaczenie dla skutecznego wdrożenia agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” oraz zapobiegania dublowaniu działań i konkutowania o zasoby. Współpraca jest niezbędna do tego, by dzielić się analizami, wyciągniętymi wnioskami oraz zasobami i by zapewnić spójność wyników programów i opracowywania polityki na szczeblu globalnym, regionalnym i krajowym. Ważne jest, by dialog między poszczególnymi podmiotami odbywał się na wszystkich szczeblach (lokalnym, krajowym, regionalnym i międzynarodowym), a także pomiędzy tymi szczeblami, oraz by uwzględniał społeczeństwo obywatelskie. Istotne jest również to, by organizacje międzynarodowe nie konkutowały z lokalnymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, w przypadku gdy te organizacje są w stanie zapewnić podobny wkład w politykę lub programy (np. w zakresie sporządzania analiz).

W związku z tym UE:

- Będzie propagować inkluzywne partnerstwa i usprawnione dzielenie się przez wszystkie zainteresowane strony doświadczeniami, wyciągniętymi wnioskami i najlepszymi praktykami dotyczącymi wszystkich aspektów wdrażania agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”. Obejmuje to określanie wspólnych interesów, ze szczególnym uwzględnieniem pojawiających się wyzwań i możliwości.
- Będzie nadal współpracować z odnośnymi organizacjami międzynarodowymi i regionalnymi, zwłaszcza z ONZ, lecz także m.in. z: Organizacją Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO), Organizacją Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), Stowarzyszeniem Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN), Organizacją Państw Amerykańskich (OPA), grupą G-20, grupą G-7, Unią Afrykańską (UA), Międzynarodowym Komitetem Czerwonego Krzyża i Unią dla Śródziemnomorza. Będzie również kontynuować współpracę z innymi organizacjami regionalnymi chcącymi czynić postępy na drodze ku równości płci, pokojowi i bezpieczeństwu, a jednocześnie wykorzystywać istniejące inicjatywy i doświadczenia, w celu tworzenia synergii w sytuacjach, w których UE i ONZ lub inne organizacje międzynarodowe odgrywają znaczącą rolę.

- Będzie propagować i wspierać krajowe punkty kontaktowe ds. kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, które stanowią międzyregionalne forum i zapewniają możliwość wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk w celu poczynienia postępów we wdrażaniu rezolucji Rady Bezpieczeństwa dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa i w celu usprawnienia koordynacji programów finansowania i pomocy.
- Będzie propagować i wspierać inicjatywę dotyczącą przyspieszenia na szczeblu regionalnym wdrażania rezolucji RB ONZ nr 1325, która to inicjatywa ukierunkowana jest przede wszystkim na kontakty na poziomie technicznym między doradcami ds. problematyki płci a innymi praktykami z organizacji wielostronnych i regionalnych. Ma ona za cel utworzenie forum, które usprawni wdrażanie agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”, oraz sprzyjanie synergii między uczestnikami z UE, ONZ, NATO, UA i OBWE.
- Będzie propagować i wspierać inkluzywne praktyki, które służą poprawie spójności, koordynacji i efektywności.
- Będzie propagować dialog między organizacjami społeczeństwa obywatelskiego a UE, który koordynowany jest przez ESDZ, a w państwach spoza UE – przez unijne delegatury.

Działania wspierające

Wsparcie polityczne na rzecz skutecznego wdrożenia agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”

45. Skuteczne wdrażanie agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” wymaga stosowania podejścia całościowego. Niezwykle ważne jest, by podejścia wyłączające i hermetyczne przekształcić w zaangażowanie i prace o charakterze inkluzywnym i kompleksowym. Kwestia ta wciąż spotyka się z niewielkim zrozumieniem i nierzadko z ograniczoną akceptacją. Z tego powodu wdrażanie agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” musi być w jak największym stopniu wspierane przez przywództwo polityczne i wymaga jak najsilniejszego zaangażowania politycznego.

W związku z tym UE:

- Będzie propagować wdrażanie agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” we wszystkich kontekstach, w tym na forach wielostronnych i w ramach zaangażowania dwustronnego, za pośrednictwem dialogów politycznych i dotyczących praw człowieka, partnerstw, deklaracji, kontaktów wielostronnych, komunikatów oraz wspólnych oświadczeń z krajami partnerskimi.
- Będzie zapewniać stałe skuteczne wdrażanie w UE agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” poprzez wprowadzanie w życie i monitorowanie strategicznego podejścia do problematyki kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, strategicznego zaangażowania na rzecz równości płci oraz drugiego unijnego planu działania w sprawie równości płci.
- Będzie propagować i wspierać wdrażanie agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” poprzez mandat głównego doradcy ESDZ ds. kwestii płci i rezolucji RB ONZ nr 1325.
- Włączy do wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE spójne podejście do płci oraz kobiet, pokoju i bezpieczeństwa i będzie je propagować.
- Będzie propagować zrozumienie agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” i dotyczące jej twórcze rozwiązania, w tym także w szerszej pojętej sferze publicznej.
- Zadba o to, by agenda „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” była jednym z kluczowych zagadnień w ramach zaangażowania politycznego i dyplomatycznego dotyczącego pojawiających się wyzwań oraz sytuacji kryzysowych, sytuacji niestabilności, sytuacji konfliktowych i pokonfliktowych, mając na względzie priorytet, którym jest we wszystkich takich sytuacjach dyplomacja prewencyjna.
- Będzie propagować wzmocnioną i inkluzywną współpracę w zakresie wdrażania agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” z wszystkimi zainteresowanymi stronami, w tym z rządami krajowymi, organami ustawodawczymi, krajowymi instytucjami praw człowieka, organami ds. równości płci, władzami lokalnymi, podmiotami społeczeństwa obywatelskiego, podmiotami niepaństwowymi, sektorem prywatnym, podmiotami działającymi na rzecz rozwoju, podmiotami świadczącymi pomoc humanitarną oraz organizacjami międzynarodowymi i regionalnymi.

- Będzie propagować wdrażanie międzynarodowych norm w zakresie uwzględniającego aspekt płci wspierania mediacji. Będzie nadal traktować procesy pokojowe jako okazje do propagowania upodmiotowienia kobiet, równości płci, uwzględniania problematyki płci, znaczącego i sprawiedliwego uczestnictwa kobiet oraz poszanowania praw kobiet w negocjacjach i w porozumieniach pokojowych będących ich wynikiem.
- Będzie dbać o to, by wszystkie podmioty uczestniczące w unijnych mediacjach odnosiły się do tych kwestii w ramach negocjacji wstępnych i właściwych negocjacji pokojowych oraz by dążyły do zapewnienia uwzględnienia i priorytetowego traktowania tych kwestii w ramach następującego później etapu budowania pokoju i odbudowy pokonfliktowej, w tym poprzez zapewnienie dysponujących wystarczającymi zasobami stanowisk związanych z problematyką płci w ramach wszystkich interwencji UE polegających na mediacji.
- Będzie zapewniać, by unijne zasoby rozmieszczane w sytuacjach niestabilności i konfliktu oraz w ramach nadzwyczajnych sytuacji humanitarnych dysponowały wystarczającymi zdolnościami w zakresie wdrażania agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”, m.in. poprzez uczestnictwo dysponujących odpowiednimi zasobami ekspertów i doradców ds. problematyki płci we wszystkich wspólnych misjach i operacjach w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony, delegaturach UE i biurach specjalnych przedstawicieli UE. Będzie zapewniać, by cały rozmieszczony unijny personel wojskowy i cywilny, w tym personel na stanowiskach wyższego szczebla, został w dostateczny sposób przeszkolony m.in. w zakresie równości płci oraz kwestii kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, szczególnie co do sposobu, w jaki ma uwzględniać perspektywę płci w swoich działaniach.

Finansowanie i zasoby

46. Finansowanie jest niezbędne, by umożliwić uwzględnianie problematyki płci, zapewnianie równowagi płci oraz inne konkretne działania służące osiągnięciu równości płci. W tym względzie, jak wynika z licznych ocen i sprawozdań⁴⁰, globalny brak lub ograniczona dostępność finansowania wciąż stanowi jedną z głównych przeszkód na drodze do skutecznego wdrożenia agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”. Zarówno w UE, jak i globalnie potrzebne są środki finansowe na projekty/programy mające za główny cel równość płci i kwestie dotyczące kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, a także na uwzględnianie aspektów i perspektyw płci w innych projektach/programach. Jednym z kluczowych wyzwań pozostaje brak zasobów – w tym zasobów w zakresie budowania zdolności w wymiarze wewnętrznym – służących do prac na rzecz równości płci i do wdrażania agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” i należy stawić mu czoła. Ponadto potrzebne są sprzyjające warunki makroekonomiczne, by zaradzić pierwotnym przyczynom nierówności płci.

⁴⁰ Goldberg, D. B. (2015). Ankieta organizacji społeczeństwa obywatelskiego na potrzeby globalnej analizy na temat kobiet, pokoju i bezpieczeństwa: Wdrażanie rezolucji RB ONZ nr 1325 15 lat po przyjęciu – z perspektywy organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Global Network of Women Peacebuilders (Globalna sieć kobiet zaangażowanych w budowanie pokoju). <http://peacewomen.org/sites/default/files/CSO%20Survey%20Report%20FINAL.pdf>
Coomaraswamy, R., & UN Women. (2015). Zapobieganie konfliktom, przekształcanie wymiaru sprawiedliwości, zapewnianie pokoju: globalna analiza na temat wdrażania rezolucji Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych nr 1325. (<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UNW-GLOBAL-STUDY-1325-2015.pdf>)
Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (bez daty). Zestawienie na temat funduszu powierniczego – globalny mechanizm akceleryacyjny. (<http://mptf.undp.org/factsheet/fund/GAI00>).

47. Do osiągnięcia znaczącego i trwałego postępu potrzebne jest podejście oparte na prawach człowieka w celu zapewnienia, by kobiety nie tylko zdobywały umiejętności i kompetencje, lecz także korzystały z prawa wyboru i kontroli względem pojawiających się możliwości i zasobów i były w stanie kształtować proces decyzyjny na wszystkich szczeblach. Szczególna uwaga zostanie poświęcona roli i pozycji kobiet w ramach gospodarki formalnej i nieformalnej. Zasoby przeznaczane na prace nad wdrażaniem agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”, także w państwach dotkniętych konfliktem i w państwach pokonfliktowych, są od dawna niewystarczające. Bezpośrednie, niezawodne i przewidywalne finansowanie zapewniane za pośrednictwem elastycznych dotacji lub finansowania długoterminowego może w istotny sposób przyczynić się do stworzenia warunków sprzyjających wdrażaniu agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” przez ruchy i organizacje społeczeństwa obywatelskiego o charakterze oddolnym.

W związku z tym UE:

- Będzie pracować nad objęciem równości płci i agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” odnośnymi instrumentami finansowania działań zewnętrznych UE.
- Wprowadzi wymóg uwzględniania przez wszystkie misje i operacje w dziedzinie WPBiO oraz delegatury UE budżetu na zapewnienie wiedzy fachowej lub doradców ds. problematyki płci.
- Będzie zapewniać odpowiednie, trwałe i przewidywalne finansowanie poprzez programowanie oraz uwzględnianie w działaniach, które nie były przewidziane podczas programowania dotyczącego wdrażania agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”.
- Mimo uznania dla podejścia opartego na potrzebach ustanowionego w państwach członkowskich UE i unijnych instrumentach finansowania działań zewnętrznych, będzie w miarę możliwości przyznawać priorytet (bezpośrednim) dotacjom na działania dotyczące równości płci i na projekty dotyczące kobiet pokoju i bezpieczeństwa, prowadzone przez lokalne organizacje społeczeństwa obywatelskiego, zwłaszcza organizacje kobiece.
- Będzie zachęcać do stosowania praktyki, zgodnie z którą przeprowadzenie analiz dotyczących płci stanowi warunek udzielenia finansowania na dane działanie zewnętrzne UE.
- Będzie zachęcać do przeznaczania specjalnego finansowania na zewnętrzną i niezależną ocenę unijnego strategicznego podejścia w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. Będzie też zachęcać do tego, by oceny wszystkich unijnych działań zewnętrznych i polityki zewnętrznej UE uwzględniały aspekt płci.
- Zapewnia, by dostęp lokalnych organizacji społeczeństwa obywatelskiego do finansowania, w granicach wyznaczonych przez rozporządzenie finansowe UE, podlegał jak najmniejszym ograniczeniom administracyjnym.

- Będzie propagować specjalne finansowanie badań dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa.
- Będzie oceniać i monitorować wprowadzane przez UE, jej państwa członkowskie i jej partnerów, środki zwalczania terroryzmu, w tym przepisy przeciwko finansowaniu terroryzmu, oraz w stosownych przypadkach przeciwdziałać takim środkom, tak by nie wywierały one negatywnego wpływu na prawa kobiet, nie ograniczały ich ani nie powodowały negatywnych skutków w tym zakresie.
- Zapewni wdrożenie programu działań z Addis Abeby ustanowionego na 3. Międzynarodowej konferencji w sprawie finansowania rozwoju (programu działań z Addis Abeby).

Budowanie zdolności oraz szkolenie

48. Skuteczne wdrożenie agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” uzależnione jest od świadomości i wiedzy, umiejętności, zdolności i zasobów kobiet i mężczyzn na wszystkich szczeblach procesów decyzyjnych. Ze względu na złożoność obecnego środowiska bezpieczeństwa i poszerzanie agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”, podstawą wdrażania całej agendy jest budowanie zdolności oraz udoskonalanie kształcenia i szkolenia na rzecz trwałego pokoju, bezpieczeństwa i równości płci.
49. Ukierunkowane szkolenie jest jednym z kluczowych elementów wdrażania agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”. Nowa unijna polityka szkoleń na potrzeby WPBiO⁴¹ przyjęta 15 marca 2017 r. ustanawia obowiązkowe i zharmonizowane szkolenia przygotowujące do rozmieszczenia, które zarówno personel oddelegowany, jak i kontraktowy musi odbyć przed rozmieszczeniem. Szkolenie przygotowujące do rozmieszczenia jest już dostępne dla personelu misji i operacji w dziedzinie WPBiO, lecz nie jest ono jeszcze obowiązkowe dla wszystkich. Wciąż brakuje takiego ustrukturyzowanego i obowiązkowego podejścia do szkoleń dotyczących innych rodzajów interwencji (na przykład wsparcia mediacyjnego). Zgodnie z tą nową polityką szkoleń wszystkie szkolenia na potrzeby WPBiO powinny odzwierciedlać podstawowe zasady UE, w tym równość płci i cele dotyczące kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. Ponadto elementy dotyczące problematyki płci będą nadal uwzględniane w sposób bardziej systematyczny w wewnętrznych szkoleniach i seminariach na potrzeby WPBiO.

⁴¹ Unijna polityka szkoleń na potrzeby WPBiO (5197/2/17 REV 2), 15 marca 2017 r.

W związku z tym UE:

- Będzie nadal doskonalić swoje postrzeganie kwestii dotyczących agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” poprzez intensywne i skonsolidowane szkolenia na wszystkich szczeblach, w tym na wyższym szczeblu kierowniczym. Zwróci się do państw członkowskich o to, by oferowały odnośne szkolenia w ramach rocznego planu szkoleń UE, by szkolić swoich obywateli, i będzie zachęcać je do udostępniania tych szkoleń, w miarę możliwości, uczestnikom z innych państw członkowskich.
- Zapewni, by Europejskie Kolegium Bezpieczeństwa i Obrony nadal czyniło postępy w zakresie uwzględniania perspektywy płci we wszystkich swoich działaniach szkoleniowych, w tym we wszystkich istniejących kursach i szkoleniach oraz działaniach szkoleniowych prowadzonych na miejscu w państwach członkowskich.
- Zapewni, by perspektywa płci była włączana do wszystkich działań w zakresie zarządzania kryzysowego na potrzeby operacji i misji w dziedzinie WPBiO oraz do działań zewnętrznych związanych z pomocą humanitarną i rozwojem.
- Zapewni, by Komisja Europejska i ESDZ regularnie włączały kwestie dotyczące kobiet, pokoju i bezpieczeństwa do istniejących i przyszłych szkoleń na temat płci organizowanych w ESDZ, Komisji, delegaturach UE i strukturach WPBiO. Takie szkolenie powinno dotyczyć także tego, w jaki sposób w praktyce należy uwzględniać perspektywę płci w codziennej pracy.
- Zapewni, by komponent/moduł dotyczący kobiet, pokoju i bezpieczeństwa został włączony do szkoleń internetowych i by w szkoleniach dotyczących wszystkich odnośnych dziedzin, takich jak rozbrojenie, demobilizacja i reintegracja, reforma sektora bezpieczeństwa i obserwowanie wyborów, systematycznie uwzględniać komponent związany z problematyką płci.
- Będzie propagować szkolenie przeznaczone dla wszystkich podmiotów uczestniczących w unijnych mediacjach, w tym tych otrzymujących techniczne lub finansowe wsparcie UE, co do sposobu dokonywania i wykorzystywania analizy dotyczącej płci i uwzględniania perspektywy płci we wsparciu mediacyjnym.
- Będzie zapewniać szkolenie swojego personelu dotyczące równości płci oraz sposobu przekształcania konfliktu i usankcjonowanych społecznie norm i ról płciowych, a także wspierać szkolenie partnerów rządowych i pozarządowych.

- Zapewni, by szkolenia były opracowywane w oparciu o potrzeby odbiorców oraz by w stosownych przypadkach wykorzystywano coaching lub mentoring, zwłaszcza w odniesieniu do osób na stanowiskach wyższego szczebla lub kierowniczych.
- Będzie zachęcać państwa członkowskie, by priorytetowo traktowały – w ramach swoich krajowych planów działania i w ramach działań wspierających państwa spoza UE – budowanie zdolności i szkolenie.
- Będzie zachęcać państwa członkowskie, by priorytetowo traktowały opracowywanie narzędzi szkoleniowych, takich jak szkolenia z wykorzystaniem komputera (oparte na stronach internetowych, podcastach), oraz innych pakietów szkoleniowych. Takie moduły szkoleniowe opracowane na potrzeby delegatur UE oraz misji i operacji w dziedzinie WPBiO, mogą również być udostępniane partnerom i państwom spoza UE.

Wymiana informacji i najlepszych praktyk

50. Nieformalna grupa zadaniowa UE ds. kobiet, pokoju i bezpieczeństwa okazała się być pożytecznym forum umożliwiającym kontakty i partnerstwo między instytucjami UE, państwami członkowskimi i społeczeństwem obywatelskim⁴².
51. Grupa zadaniowa będzie spotykać się cztery razy w roku, dwa razy na szczeblu strategicznym pod wspólnym przewodnictwem ESDZ i rotacyjnej prezydencji Rady Unii Europejskiej i dwa razy na szczeblu technicznym/roboczym.
52. Delegatury UE powinny organizować fora wymiany informacji i dobrych praktyk w swoich krajach i regionach, aby umożliwić kontakty między delegaturami UE, misjami w dziedzinie WPBiO oraz państwami członkowskimi UE i społeczeństwem obywatelskim, w celu zapewnienia solidnego wkładu w tym zakresie.
53. UE dąży do ustanawiania partnerstw i sojuszy z innymi organizacjami międzynarodowymi i regionalnymi, a w szczególności ustrukturyzowanych i sformalizowanych platform współpracy na wszystkich szczeblach, od politycznego po roboczy. Aby podejścia odgórne były zrównoważone i skuteczne, muszą im towarzyszyć środki opracowane i wdrażane na wszystkich szczeblach.

⁴² Dotyczy to również środowiska akademickiego.

W związku z tym UE:

- Będzie wspierać ustanowienie forum⁴³ służącego wymianie doświadczeń i najlepszych praktyk oraz sprzyjającego innowacjom wśród praktyków (doradców ds. problematyki płci i punktów kontaktowych ds. problematyki płci) na różnych szczeblach, ponieważ zapewnienie, by wybory polityczne dokonywane były w oparciu o doświadczenia, wiedzę i poglądy praktyków, będzie kwestią kluczową dla skutecznego i trwałego wdrożenia nowego unijnego strategicznego podejścia w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. Będzie to miało zastosowanie w UE, w stosunkach między organizacjami oraz wewnątrz już ustanowionych i funkcjonujących sieci – na przykład sieci istniejących już w Komisji Europejskiej – i pomiędzy nimi.
- Będzie udzielać wskazówek służących wdrożeniu nowego unijnego strategicznego podejścia w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w sposób inkluzywny i zapewniać, by proces ten obejmował jak najszerszy udział różnych zainteresowanych stron.
- Będzie wspierać istniejące i nowe inkluzywne sieci punktów kontaktowych i ekspertów, służące poprawie sytuacji w zakresie równości płci i upodmiotowienia kobiet oraz wdrożeniu agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”.

Przywództwo i rozliczalność

54. Przywództwo i odpowiednie zasoby na wszystkich szczeblach mają zasadnicze znaczenie dla skutecznego wdrożenia agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”. Aby przywództwo uwzględniało aspekt płci, konieczne jest głębokie zrozumienie problematyki równości płci oraz kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. Zgodnie z nadrzędnymi ramami polityki UE dotyczącymi równości płci, upodmiotowienia kobiet oraz kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, odpowiedzialność za wdrożenie agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” spoczywa na państwach członkowskich. Istotną rolę w propagowaniu i wdrażaniu agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” odgrywają również odnośne instytucje i organy unijne.

⁴³ Przykładem jest współpraca prowadzona w ramach platformy Regionalna Akceleracja Rezolucji (RAR) nr 1325 z ONZ, UE, NATO, Unią Afrykańską, i Organizacją Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE).

W związku z tym UE:

- Będzie dbać o to, by kadra kierownicza aktywnie propagowała problematykę równości płci oraz kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w podległych jej służbach; będzie uwzględniać tę problematykę w opisie zadań w odniesieniu do wszystkich stanowisk kierowniczych i zapewniać, by te elementy były brane pod uwagę przy ocenie kadry kierowniczej. Dotyczy to także mandatów szefów delegatur, specjalnych przedstawicieli Unii Europejskiej oraz szefów/dowódców misji i operacji w dziedzinie WPBiO.
- Będzie zapewniać, by osoby zatrudnione lub rozmieszczone przez UE na stanowiskach kierowniczych odbyły przed rozmieszczeniem zaawansowane szkolenie w zakresie równości płci oraz kwestii kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. Ponadto zapewni, by przywódcy i kadra kierownicza zostali odpowiednio poinformowani o wieloaspektowej pracy doradców ds. problematyki płci i punktów kontaktowych ds. problematyki płci.
- Będzie dbać o to, by pracownicy, wykonawcy i partnerzy wykonawczy zatrudnieni przez UE propagowali skuteczne wdrożenie agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” i będzie zapewniać, by odpowiedzialność należała przede wszystkim do szczebla przywódczego i kierowniczego oraz by zachęcano do stosowania mechanizmów rozliczalności.
- Będzie zapewniać, by opis stanowiska, zakres działań i wymogi przetargowe i umowne standardowo obejmowały wymóg uwzględniania kwestii związanych z równością płci oraz kobietami, pokojem i bezpieczeństwem we wszystkich dziedzinach pracy, w tym wymóg odbycia w razie potrzeby konkretnego szkolenia.

Funkcje wspierające

55. Praca doradców ds. problematyki płci oraz osób/punktów kontaktowych ds. problematyki płci ma zasadnicze znaczenie dla procesu przekształcania unijnych polityk dotyczących równości płci, upodmiotowienia kobiet oraz kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w proces analizy, planowania, realizacji i oceny. Osoby zajmujące te stanowiska powinny zatem zajmować odpowiednie miejsce w hierarchii oraz mieć ścisły dostęp do kadry kierowniczej wyższego szczebla i do strategicznych dokumentów i procesów. Doradcy ds. problematyki płci oraz punkty kontaktowe ds. problematyki płci odgrywają również istotną rolę w ułatwianiu włączania perspektyw płci do codziennych zadań i działań. W ramach cywilnych misji w dziedzinie WPBiO struktury punktów kontaktowych ds. problematyki płci skutecznie rozwinięto, tak by działały jako przedłużenie roli doradcy ds. problematyki płci, a przez to zapewniono szerszy zasięg wysiłków dotyczących uwzględniania perspektywy płci.

56. W delegaturach UE osobami kontaktowymi ds. płci są główne zainteresowane strony, odpowiedzialne za czynienie postępów w zakresie wszystkich wysiłków i działań związanych z równością płci i upodmiotowaniem kobiet, a także w zakresie ich koordynowania. Osoby te odpowiadają za ułatwianie i wspieranie wdrażania drugiego unijnego planu działania w sprawie równości płci (GAP II). Sieć osób kontaktowych ds. płci zbiera się co roku w Brukseli. Ich spotkania poświęcone są głównie: (i) podsumowaniu dostępnej wiedzy i doświadczeń; (ii) ułatwieniu uczenia się; oraz (iii) omówieniu postępów w GAP II, zwłaszcza w odniesieniu do celu, którym jest zmiana kultury instytucjonalnej, oraz do sprawozdawczości.

W związku z tym UE:

- Będzie zapewniać, by doradcom ds. problematyki płci i punktom kontaktowym ds. problematyki płci zapewniać odpowiednie możliwości i wystarczające zasoby.
- Będzie nadal wzmocniać w UE możliwości i zdolności, jeśli chodzi o doradztwo w zakresie problematyki płci, najlepiej wraz ze wszystkim obecnymi partnerami wielostronnymi i regionalnymi i poprzez kontakty z wyspecjalizowanymi praktykami społeczeństwa obywatelskiego i przedstawicielami środowiska akademickiego.
- Będzie działać na rzecz równowagi między doradcami ds. problematyki płci a punktami kontaktowymi ds. problematyki płci poprzez zachęcanie większej liczby mężczyzn do obejmowania tych stanowisk.
- Usystematyzuje wykorzystanie punktów kontaktowych ds. problematyki płci i będzie budować zrównoważoną pod względem płci sieć punktów kontaktowych składającą się zarówno z przedstawicieli personelu krajowego, jak i międzynarodowego.
- Będzie zapewniać, by przy powoływaniu/wyborze osób jako punktów kontaktowych ds. problematyki płci, zadanie to było uwzględniane w opisie stanowiska, a następnie – w rocznej ocenie tych osób. Realizacja tych zadań jest tak samo ważna jak wykonanie wszelkich innych zadań i musi znajdować odpowiednie odzwierciedlenie w rocznych ocenach wyników.
- Będzie zachęcać do szerszego zastosowania struktur punktów kontaktowych ds. problematyki płci do ułatwiania i propagowania uwzględniania problematyki płci w codziennych zadaniach, poprzez wykorzystanie dobrych praktyk, zwłaszcza z cywilnych misjach w dziedzinie WPBiO.

- Będzie dalej ułatwiać wymianę poglądów oraz wzajemne kontakty pomiędzy unijnymi doradcami ds. problematyki płci, punktami kontaktowymi ds. problematyki płci i osobami kontaktowymi ds. problematyki płci, poprzez np. spotkania twarzą w twarz lub spotkania wirtualne oraz dalsze wykorzystywanie istniejących platform internetowych, takich jak wirtualna platforma europejskiej sieci punktów kontaktowych ds. problematyki płci „Together”.
- Będzie zachęcać do wymiany dobrych praktyk i wyciągniętych wniosków między doradcami a punktami/osobami kontaktowymi.
- Będzie sprzyjać różnorodności wśród doradców ds. problematyki płci i punktów/osób kontaktowych ds. problematyki płci, zwłaszcza poprzez angażowanie większej liczby mężczyzn.

Procedury monitorowania, oceny i sprawozdawczości

57. UE dysponuje solidnym systemem monitorowania, oceny i sprawozdawczości, m.in. w ramach planu działania UE w sprawie równości płci na lata 2016–2020 (GAP II) i unijnego strategicznego zaangażowania na rzecz równości płci. Wzmocnione procedury monitorowania, oceny i sprawozdawczości w odniesieniu do kwestii kobiet, pokoju i bezpieczeństwa mają służyć dalszemu usprawnianiu ogółu działań następczych związanych z wdrażaniem agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”, m.in. w drodze zestrojenia i zsynchronizowania z odnośnymi równoległymi procedurami sprawozdawczymi. System sprawozdawczości w odniesieniu do kwestii kobiet, pokoju i bezpieczeństwa ma skupić się nie tylko na tym *co* należy robić, ale też *w jaki sposób* ma się to odbywać.
58. Celem jest usprawnienie obecnego systemu monitorowania, oceny i sprawozdawczości pod względem merytorycznym, jak i pod względem proceduralnym. Chodzi o zapewnienie warunków umożliwiających maksymalizację analiz i ocen ilościowych i jakościowych, przy jednoczesnym ograniczaniu do minimum utrudnień dla podmiotów dostarczających dane i komplikacji dla podmiotów przetwarzających dane. Ponadto UE dąży do stworzenia procesu monitorowania opartego na wskaźnikach bazujących na znacznikach postępu. Jeśli chodzi o aspekt uczestnictwa przewidziany w agendzie „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”, proces ten silniej bazuje na jakości włączenia kobiet, a nie tylko na liczbie kobiet uczestniczących. Dzięki temu możliwe będzie przeprowadzenie głębszych analiz dotyczących znaczącego i sprawiedliwego uczestnictwa kobiet oraz faktycznie wywieranego przez nie wpływu w ramach procesów i stanowisk decyzyjnych.

59. Skuteczne, inkluzywne i przejrzyste monitorowanie i ocena w odniesieniu do kobiet, pokoju i bezpieczeństwa wymaga kontaktów i partnerstw między instytucjami, państwami członkowskimi i społeczeństwem obywatelskim UE. Konieczne jest ustanowienie skutecznych i przejrzystych mechanizmów i procedur opartych na uczestnictwie.

W związku z tym UE:

- Będzie nadal opracowywać i stosować wskaźniki w odniesieniu do swoich działań służących wdrożeniu strategicznego podejścia w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. Usystematyzuje dane w podziale na płeć dotyczące polityk zewnętrznych UE i zapewni, by analiza wpływu nie ograniczała się opisu/sprawozdania na temat ogólnych danych w zakresie różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn, poprzez dostarczenie pogłębionych analiz (przypadku) przeprowadzonych przez niezależne organizacje społeczeństwa obywatelskiego lub środowisko akademickie, analiz wyjściowych oraz regularne kontakty z przedstawicielami UE (w tym lokalnym społeczeństwem obywatelskim, a zwłaszcza z organizacjami kobiecymi).
- Będzie zbierać wskaźniki związane z kwestią kobiet, pokoju i bezpieczeństwa pochodzące z innych kontekstów (pekińskiej platformy działania, krajowych planów działania państw członkowskich, drugiego unijnego planu działania w sprawie równości itd.) i włączać je w jak największym zakresie do ram wskaźników dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w celu zapewnienia, by w toku różnych procedur sprawozdawczych nie wymagano tych samych danych (co ułatwi sprawozdawczość).
- Będzie dążyć do dalszego zwiększenia skuteczności, zharmonizowania i usprawnienia całości unijnej sprawozdawczości dotyczącej równości płci, upodmiotowienia kobiet oraz kwestii kobiet, pokoju i bezpieczeństwa.
- Zaopatrzy państwa członkowskie w parametry, systemy i wytyczne w celu zapewnienia, by procesy monitorowania i oceny mogły zostać zgrupowane na szczeblu regionalnym, mając na względzie, że każde państwo członkowskie ma specyficzne potrzeby i priorytety.
- Będzie propagować skuteczne uczestnictwo inkluzywnego społeczeństwa obywatelskiego, w tym krajowych grup działających na rzecz praw kobiet i ekspertów ds. problematyki płci, w procesie monitorowania i oceny.

Krajowe plany działania

60. Krajowe plany działania odgrywają istotną rolę w usprawnianiu wdrażania agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”, przede wszystkim na szczeblu krajowym.

W związku z tym UE:

- Będzie propagować podejście do opracowywania i wdrażania krajowych planów działania obejmujące całą administrację rządową. Pomoże to państwom członkowskim w ich staraniach, by uczynić strategię obejmującą całą administrację rządową jednym z priorytetów. Będzie nadal z determinacją zachęcać wszystkie państwa w UE i poza nią do opracowywania i wdrażania krajowych planów działania opartych na tej zasadzie.
- Zapewni, by istniały wystarczające zasoby wspierające krajowe plany działania w sposób umożliwiający ich skuteczne wdrożenie.
- Będzie propagować mechanizmy partycypacyjne w ramach opracowywania krajowych planów działania, dbając w ten sposób o lokalną odpowiedzialność za nie oraz inkluzywność, a także o zasoby.
- Będzie propagować instytucjonalizację nadzoru parlamentarnego nad wdrażaniem krajowych planów działania. Będzie propagować udział społeczeństwa obywatelskiego w monitorowaniu i ocenie.
- Będzie zachęcać państwa UE, by wzajemnie udzielały sobie wsparcia w opracowywaniu i wdrażaniu krajowych planów działania.
- Będzie nadal popierać i propagować skuteczne wdrażanie krajowych planów działania w państwach, w których prowadzone są działania zewnętrzne UE wspierane przez głównego doradcę ESDZ ds. kwestii płci i rezolucji RB ONZ nr 1325.
- Zapewni, by postanowienia niniejszej unijnej strategii w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa znalazły się w krajowych planach działania państw członkowskich UE i państw spoza UE.

Załącznik I: Kobiety, pokój i bezpieczeństwo a polityki zewnętrzne UE

Kobiety, pokój i bezpieczeństwo a wspólna polityka bezpieczeństwa i obrony

61. Od 2006 r.⁴⁴ znaczenie równości płci i uwzględniania problematyki płci w kontekście wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (WPBiO) było wielokrotnie potwierdzone przez Radę na wszystkich szczeblach. Od czasu przyjęcia wszechstronnego podejścia do wprowadzania w życie przez UE rezolucji RB ONZ nr 1325 oraz 1820 dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa⁴⁵ stale rozwijana jest i aktualizowana⁴⁶ specyficzna dla WPBiO polityka dotycząca kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w celu zapewnienia, by problematyka płci była uwzględniana, a rezolucje Rady Bezpieczeństwa ONZ dotyczące kobiet, pokoju i bezpieczeństwa – wprowadzane w życie od wczesnego etapu analiz i planowania po etap prowadzenia misji i operacji w dziedzinie WPBiO, łącznie z działaniami następczymi i oceną.
62. W 2016 r. przeprowadzone zostało badanie wyjściowe w ramach przeglądu dotyczącego włączania praw człowieka i problematyki płci do WPBiO. Sprawozdanie z badania wyjściowego⁴⁷, oprócz ustalenia poziomów porównawczych, zwraca też uwagę na poczynione postępy i przedstawia przykłady dobrych praktyk.

⁴⁴ Konkluzje Rady w sprawie promowania równości płci oraz uwzględniania problematyki płci w zarządzaniu kryzysowym. 2760. posiedzenie Rady do Spraw Ogólnych, Bruksela, 13 listopada 2006 r.

⁴⁵ Wszechstronne podejście do wprowadzania w życie przez UE rezolucji Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych nr 1325 oraz 1820 dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa (dok. 15671/1/08 REV 1), 1.12.2008.

⁴⁶ Ostatnio zaktualizowana w 2012 r.: Wprowadzanie w życie rezolucji RB ONZ dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w kontekście misji i operacji w dziedzinie WPBiO (2012 — dok. 5799/12).

⁴⁷ Była to pierwsza analiza wyjściowa na temat włączania praw człowieka i problematyki płci, którą przeprowadzono w odniesieniu do WPBiO. W analizie tej wskazano 21 poziomów porównawczych służących ocenie zakresu, w jakim prawa człowieka i równość płci zostały włączone do WPBiO, i podzielono ją na dwie części: (i) analizy (przypadku) dotyczące planowania i wpływu, przeprowadzone w odniesieniu do 7 misji w dziedzinie WPBiO; oraz (ii) 5 kwestionariuszy dotyczących służb zajmujących się WPBiO — Dyrekcji ds. Zarządzania Kryzysowego i Planowania (CMPD), Komórki Planowania i Prowadzenia Operacji Cywilnych (CPCC), Sztabu Wojskowego (EUMS) i Europejskiego Kolegium Bezpieczeństwa i Obrony (EKBiO) — oraz wszystkich misji w dziedzinie WPBiO.

63. Misje i operacje w dziedzinie WPBiO stopniowo zwiększają zdolność w zakresie doradztwa ds. problematyki płci, by intensywniej uwzględniać problematykę płci i przyspieszyć wdrożenie polityki UE dotyczącej kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. W momencie zatwierdzenia unijnego strategicznego podejścia w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa (grudzień 2018 r.) wszystkie cywilne misje w dziedzinie WPBiO mają doradców ds. problematyki płci – pełnoetatowych lub pełniących podwójną funkcję⁴⁸. W każdej unijnej misji wojskowej i jednej z trzech operacji wojskowych w dziedzinie WPBiO istnieją specjalne pełnoetatowe stanowiska doradcy ds. problematyki płci, a w Komórcie Planowania i Prowadzenia Operacji Wojskowych (MPCC) / sztabie wojskowym (EUMS) – stanowisko doradcy ds. problematyki płci pełniącego podwójną funkcję. Żadne z tych stanowisk nie zostało jednak jeszcze obsadzone, co zmniejsza zdolności UE do prowadzenia skutecznych działań wdrażających.
64. Główną rolą doradców ds. problematyki płci w misjach i operacjach w dziedzinie WPBiO jest zapewnianie kadrze kierowniczej wyższego szczebla doradztwa co do analizy dotyczącej płci, a także co do uwzględniania perspektywy płci podczas wykonywania mandatu misji. Obowiązki doradcy ds. problematyki płci są różne w zależności od rozmiaru i struktury misji oraz charakteru jej mandatu. Niemniej doradcy ds. problematyki płci zawsze zajmują się zarówno aspektami wewnętrznymi, jak i zewnętrznymi. **W wymiarze zewnętrznym** doradcy ds. problematyki płci współpracują bezpośrednio lub pośrednio (np. za pośrednictwem ekspertów z danej dziedziny lub mentorów) z miejscowymi interlokutorami z państwa przyjmującego, na przykład przy opracowywaniu przepisów lub budowaniu zdolności lokalnych instytucji. **W wymiarze wewnętrznym** doradcy ds. problematyki płci współpracują ściśle z kadrą kierowniczą misji/operacji i innymi podmiotami w ramach misji w zakresie strategicznego i operacyjnego planowania i prowadzenia misji/operacji. Ogólnie rzecz biorąc, doradcy ds. problematyki płci są osobami wspomagającymi i przyspieszającymi proces – identyfikują problemy, udzielają wsparcia i doradzają. Nie ponoszą oni jednak ostatecznej odpowiedzialności za prace dotyczące równości płci i systematyczne uwzględnianie perspektywy płci w ramach misji/operacji, gdyż za te kwestie odpowiada szef misji lub dowódca.

⁴⁸ Podwójna funkcja to termin oznaczający sytuację, w której urzędnik łączy dwie role.

65. W cywilnych misjach w dziedzinie WPBiO struktury punktów kontaktowych ds. problematyki płci stały się jednym z powszechnych narzędzi umożliwiających uwzględnianie problematyki płci w ramach realizacji mandatu misji. W przypadku punktów kontaktowych ds. problematyki płci obowiązki związane z równością płci i kwestiami kobiet, pokoju i bezpieczeństwa stanowią uzupełnienie ich podstawowych funkcji. Punkty kontaktowe ds. problematyki płci działają jako punkt styczny i pomost między doradcami ds. problematyki płci a poszczególnymi podmiotami misji. Tak jak w przypadku doradców ds. problematyki płci rola punktów kontaktowych ds. problematyki płci zależy od mandatu misji oraz od funkcji i zadań tych punktów w ramach misji.
66. Aby dalej zmniejszać lukę między polityką a praktyką, w 2018 r. opracowano i zainicjowano zestaw wytycznych operacyjnych dotyczących uwzględniania problematyki płci na potrzeby misji cywilnych w dziedzinie WPBiO⁴⁹. Celem tych wytycznych jest: (i) ułatwienie systematycznego uwzględniania perspektywy płci oraz przyjmowania polityk równości płci, w tym wdrażania unijnej polityki dotyczącej kobiet, pokoju i bezpieczeństwa; oraz (ii) sprzyjanie bardziej jednolitemu podejściu do równości płci, upodmiotowienia kobiet i agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” w misjach.

⁴⁹ Wytyczne operacyjne dowódcy operacji cywilnych dla kierownictwa i personelu misji dotyczące uwzględniania problematyki płci (dok. EEAS (2018) 747).

Kobiety, pokój i bezpieczeństwo a Komisja Europejska

Ochrona ludności i pomoc humanitarna

67. UE przyjęła podejście do pomocy humanitarnej uwzględniające problematykę płci, które to podejście uznaje płeć jako jedno z kryteriów jakościowych pomagających zapewnić, by pomoc humanitarna docierała do najsłabszych i skutecznie zaspokajała specyficzne potrzeby kobiet, dziewcząt, chłopców, mężczyzn oraz starszych kobiet i mężczyzn. Dokument roboczy służb Komisji pt. „Problematyka płci w pomocy humanitarnej: różnorodność potrzeb i dostosowanie pomocy”⁵⁰ nakreśla podejście UE do problematyki płci oraz przemocy uwarunkowanej płcią stosowane w pomocy humanitarnej. Dokument roboczy służb zawiera odniesienie do ram dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa i do wszechstronnego podejścia do wprowadzania w życie przez UE rezolucji RB ONZ nr 1325 oraz 1820 dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, a także do przyjętych przez Radę 17 wskaźników. Obejmuje rozdział dotyczący przemocy seksualnej i uwarunkowanej płcią oraz wspieranych przez UE ukierunkowanych działań służących wyeliminowaniu takiej przemocy.
68. W celu wsparcia na szczeblu politycznym wdrażania polityk i zwiększenia spójności między politykami UE wprowadziła „wskaźnik równości płci i wieku”, który od stycznia 2014 r. ma zastosowanie do wszystkich finansowanych przez UE projektów humanitarnych. Wskaźnik równości płci i wieku to jedno z narzędzi rozliczalności, które wykorzystuje cztery kryteria jakościowe do mierzenia, w jakim zakresie wszystkie finansowane przez UE działania humanitarne uwzględniają kwestię płci i wieku na etapie wniosku, monitorowania i sprawozdania końcowego.
69. Ramy dotyczące kobiet, pokoju i bezpieczeństwa mają zatem duże znaczenie dla prac humanitarnych UE, zwłaszcza jeśli chodzi o uwzględnianie problematyki płci oraz ochronę przed przemocą seksualną i uwarunkowaną płcią w sytuacjach nadzwyczajnych.

⁵⁰ Dokument roboczy służb Komisji pt. „Problematyka płci w pomocy humanitarnej: różnorodność potrzeb i dostosowanie pomocy”, Bruksela, 22.7.2013, SWD (2013) 290 final.

Współpraca międzynarodowa i rozwój

70. Ponieważ uczestnictwo i uwzględnianie opinii dziewcząt i kobiet na wszystkich poziomach społeczeństwa mają zasadnicze znaczenie dla osiągnięcia sprawiedliwych i inkluzywnych społeczeństw, Dyrekcja Generalna ds. Współpracy Międzynarodowej i Rozwoju (DG DEVCO) w Komisji Europejskiej będzie nadal nasilać swoje działania w ramach realizacji GAP II – planu działania UE w sprawie równości płci na lata 2016–2020, by w wymierny sposób przyczynić się do zwiększenia sprawczości dziewcząt i kobiet oraz wzmocnienia ich stanowiska i uczestnictwa w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym, w tym w sytuacjach konfliktowych i pokonfliktowych.
71. GAP II zapewnia ramy środków i skoordynowanych działań ukierunkowanych na wyniki. Stanowi konsolidację kontekstu, uzasadnienia i priorytetów uaktualnionego podejścia, które jest potwierdzeniem unijnej polityki i politycznych zobowiązań UE na rzecz równości płci oraz umożliwia skuteczniejsze osiągnięcie konkretnych rezultatów dla dziewcząt i kobiet, a jednocześnie sprzyja efektywniejszej koordynacji i realizacji działań UE w tej dziedzinie, jak i ich efektywniejszemu monitorowaniu. Zawiera konkretne cele w zakresie zwiększania sprawczości kobiet oraz ich reprezentacji, a także w zakresie eliminowania wszystkich form dyskryminacji i przemocy, którym są poddawane we wszelkich kontekstach.
72. Sprawozdanie z realizacji GAP II za 2017 r.⁵¹ pokazało, że w krajach partnerskich w dziedzinie rozwoju delegatury UE najczęściej wybierały cel zakładający „uwolnienie dziewcząt i kobiet od wszelkich form przemocy wobec nich zarówno w sferze publicznej jak i w sferze prywatnej”.

⁵¹ Roczne sprawozdanie z realizacji (2017). Unijny plan działania w sprawie równości płci – Równość płci i wzmocnienie pozycji kobiet: odmiana losu dziewcząt i kobiet w kontekście stosunków zewnętrznych UE w latach 2016–2020, (SWD (2018) 451 final), 15.10.2018.

73. W ramach tego celu przewidziano konkretny wskaźnik – „Ochrona wszystkich kobiet i mężczyzn w każdym wieku przed przemocą seksualną i przemocą ze względu na płeć w sytuacjach kryzysowych; za pośrednictwem działań wspieranych przez UE”, w ramach którego zaproponowano wykaz wskaźników służących do mierzenia wpływu prowadzonych przez UE działań. Wskaźniki te to m.in.: (i) liczba krajów partnerskich UE, które poinformowały o zmniejszeniu częstotliwości przypadków stosowania przemocy seksualnej jako narzędzia walki; (ii) liczba osób bezpośrednio korzystających z programów wspieranych przez UE, których konkretnym celem jest wspieranie cywili w ramach pokonfliktowego budowania pokoju lub zapobiegania konfliktom; oraz (iii) odsetek misji utrzymywania pokoju i misji budowania pokoju dysponujących szczegółowymi przepisami dotyczącymi poprawy bezpieczeństwa i statusu dziewcząt i kobiet w każdym wieku.
74. W ramach tego szczegółowego priorytetu tematycznego, w 2017 r. zgłoszono 34 nowe inicjatywy służące wzmocnieniu reprezentacji i głosu politycznego kobiet, jednak niewiele z tych inicjatyw koncentrowało się na pokoju i bezpieczeństwie. Większość dotyczyła uczestnictwa kobiet w procesach związanych z polityką, zarządzaniem i wyborami, a także organizacji kobiecych i wzmocnienia pozycji obrońców praw człowieka.

Wymiar sprawiedliwości, konsumenci i równość płci

75. Ponieważ równość kobiet i mężczyzn jest jedną z podstawowych wartości UE, Komisja Europejska jest zaangażowana w promowanie równości płci w państwach członkowskich i na całym świecie, zgodnie z celem zrównoważonego rozwoju nr 5 dotyczącym równości płci. Praca Komisji, jak uwidoczniło w jej strategicznym zaangażowaniu na rzecz równości płci⁵², skupia się na następujących pięciu obszarach priorytetowych: (i) zwiększenie uczestnictwa kobiet w rynku pracy oraz równa niezależność ekonomiczna kobiet i mężczyzn; (ii) zmniejszenie różnicy w wynagrodzeniach, dochodach i emeryturach kobiet i mężczyzn, a co za tym idzie zwalczanie ubóstwa wśród kobiet; (iii) propagowanie równego uczestnictwa kobiet i mężczyzn w procesach decyzyjnych; (iv) zwalczanie przemocy uwarunkowanej płcią oraz ochrona i wspieranie ofiar; oraz (v) propagowanie równości płci i praw kobiet na całym świecie.
76. Wskaźnik uczestnictwa kobiet w rynku pracy w UE jest obecnie o ok. 10 punktów procentowych niższy niż w przypadku mężczyzn. Ponadto kobiety otrzymują wynagrodzenie niższe średnio o 16 % i rzadziej awansują na stanowiska nadzorcze i kierownicze. W szczególności odsetek kobiet na stanowisku dyrektora generalnego w głównych spółkach giełdowych w UE wynosi mniej niż 6 %. Ekonomiczne upodmiotowienie kobiet jest jednym z istotnych kroków w kierunku równości płci. Zostało to również uwypuklone w filarze praw socjalnych zatwierdzonym przez Radę Europejską w listopadzie 2017 r.⁵³ Przemoc uwarunkowana płcią jest nadal powszechnym problemem w UE – co trzecia kobieta pada ofiarą przemocy fizycznej, seksualnej lub obu tych rodzajów przemocy⁵⁴.

⁵² Dokument roboczy służb Komisji pt. „Strategiczne zaangażowanie na rzecz równości płci w latach 2016–2019” (SWD(2015) 278 final), 3.12.2015.

⁵³ Dyrekcja Generalna ds. Sprawiedliwości i Konsumentów (Komisja Europejska) (kwiecień 2018). Sprawozdanie na temat równości kobiet i mężczyzn w UE.

⁵⁴ Przemoc uwarunkowana płcią jest nadal powszechnym problemem w UE – co trzecia kobieta pada ofiarą przemocy fizycznej, seksualnej lub obu tych rodzajów przemocy. Źródło: Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej (marzec 2014). „Przemoc wobec kobiet: ankieta przeprowadzona w całej UE”. Sprawozdanie z najważniejszych wyników.

77. Komisja korzysta z wszystkich dostępnych instrumentów w celu realizacji priorytetów określonych w jej strategicznym zaangażowaniu. Obejmuje to: (i) monitorowanie istniejącego ustawodawstwa, w tym w zakresie dyskryminacji płacowej, dostępu do dóbr i usług, zakazu molestowania seksualnego w miejscu pracy, ochrony pracownic w ciąży, m.in. przed zwolnieniem, minimalnych norm co do praw ofiar, a także w zakresie europejskich nakazów ochrony; (ii) proponowanie nowego ustawodawstwa, np. dotyczącego wprowadzenia płatnych urlopów ojcowskich, rodzicielskich i opiekuńczych dla wszystkich pracowników, w tym nieprzenoszalnych części urlopu rodzicielskiego dla ojców i matek, a także zwiększenia przejrzystości procedury wyboru członków zarządu największych spółek giełdowych; oraz (iii) przystąpienie do Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (konwencja stambulska⁵⁵).
78. Ponadto Komisja stosuje i wdraża szereg strategii, takich jak: (i) plan działania, by wyeliminować zróżnicowanie wynagrodzenia ze względu na płeć⁵⁶, obejmujący szeroki i spójny zestaw przeszło 20 konkretnych działań do zrealizowania w latach 2018–2019; oraz (ii) monitorowanie państw członkowskich poprzez coroczny proces nadzoru ekonomicznego w ramach europejskiego semestru. Komisja finansuje za pośrednictwem programu „Prawa, równość i obywatelstwo” inicjatywy społeczeństwa obywatelskiego i projekty organów krajowych, a także – wraz z Eurostatem i Europejskim Instytutem ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (EIGE) – przyczynia się do zbierania ze wszystkich państw członkowskich UE dobrych jakościowo, porównywalnych danych dotyczących równości płci.

⁵⁵ Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, CETS nr 210, 11.5.2011.

⁵⁶ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego: Plan działania UE na lata 2017–2019. Eliminowanie zróżnicowania wynagrodzenia ze względu na płeć (COM(2017) 678 final), 20.11.2017.

Polityka sąsiedztwa i negocjacje w sprawie rozszerzenia

79. W ramach przeglądu europejskiej polityki sąsiedztwa przeprowadzonego w 2015 r.⁵⁷ konkretnie wspomniano o tym, że podejmowane będą dalsze wysiłki na rzecz uwzględniania – w ramach planowania, realizacji i przeglądu wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony – rezolucji RB ONZ nr 1325 w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa i rezolucji następczych oraz perspektywy płci, a także na rzecz wzmocnienia realizacji tych rezolucji. Ponadto stwierdzono, że w ramach 20 celów na rok 2020 r. przyjętych w 2017 r. przez państwa członkowskie UE i 6 wschodnioeuropejskich państw partnerskich Partnerstwa Wschodniego równość płci jest jedną z kwestii przekrojowych. Zagadnienie to jest także podejmowane w ramach wielu odrębnych celów związanych ze wzmacnianiem współpracy w zakresie bezpieczeństwa, zwłaszcza z myślą o wspieraniu rozwiązywania konfliktów i zapobiegania im.
80. W komunikacie w sprawie polityki rozszerzenia UE w 2016 r.⁵⁸ podkreślono, że potrzebne są dalsze działania, aby zapewnić równość kobiet i mężczyzn, zwłaszcza na rynku pracy, i by zwalczać przemoc uwarunkowaną płcią. Poza jednym przypadkiem wszystkie kraje objęte procesem rozszerzenia ratyfikowały konwencję sambulską zawierającą artykuł konkretnie odnoszący się do sytuacji konfliktu zbrojnego, jak i pokoju (art. 2 ust. 3). Konieczne są większe wysiłki ze strony krajów Partnerstwa Wschodniego, które nie ratyfikowały jeszcze konwencji.
81. Zarówno agenda „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”, jak i GAP II stanowią istotne ramy polityki na rzecz eliminowania wszelkich form dyskryminacji i przemocy wobec kobiet i dziewcząt. W odpowiedzi na nierozwiązane konflikty i pogorszenie sytuacji w zakresie bezpieczeństwa w niektórych częściach sąsiedztwa prowadzonych jest szereg działań. Służą one: (i) zwiększeniu uczestnictwa kobiet w inicjatywach dotyczących budowania pokoju; (ii) wzmocnieniu zdolności miejscowych zainteresowanych stron w zakresie zapobiegania konfliktom na szczeblu lokalnym; oraz (iii) wzmocnieniu w wymiarze wewnętrznym wiedzy eksperckiej w celu ustanowienia wszechstronnego podejścia do zapobiegania brutalnemu ekstremizmowi.

⁵⁷ Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Przegląd europejskiej polityki sąsiedztwa” (JOIN (2015) 50 final), 18.11.2015.

⁵⁸ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Komunikat w sprawie polityki rozszerzenia UE w 2016 r., (COM(2016) 715 final), 9.11.2016.

Instrumenty polityki zagranicznej

82. Rozporządzenie ustanawiające Instrument na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju (IcSP⁵⁹) wskazuje równość płci i upodmiotowienie kobiet jako jedną z kwestii przekrojowych, które należy w miarę możliwości uwzględniać we wszystkich działaniach, w tym na etapie programowania. Motyw 7 rozporządzenia zawiera konkretne odniesienie do rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325 i 1820 dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa i zwraca uwagę na potrzebę zwalczania przemocy wobec kobiet w sytuacjach konfliktu oraz potrzebę propagowania uczestnictwa kobiet w budowaniu pokoju.
83. Art. 3 tego rozporządzenia⁶⁰ odnoszący się do reagowania w sytuacjach kryzysu lub początku kryzysu w celu zapobiegania konfliktom, obejmuje szczegółowe przepisy o wspieraniu wdrażania rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1325 w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. Służą one: (i) zapewnieniu, by specyficzne potrzeby kobiet w sytuacji kryzysu i konfliktu zostały właściwie zaspokojone; (ii) zapewnieniu, by w działaniach dotyczących demobilizacji i reintegracji byłych żołnierzy i ich rodzin uwzględniana była sytuacja kobiet-żołnierzy; oraz (iii) wzmocnieniu roli kobiet w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i zwiększeniu ich uczestnictwa w życiu politycznym, a także w cywilnym nadzorze nad systemem bezpieczeństwa.

⁵⁹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 230/2014 z dnia 11 marca 2014 r. ustanawiające Instrument na rzecz przyczyniania się do Stabilności i Pokoju. (Dz.U. L 77 z 15.3.2014, s. 1).

⁶⁰ Rozporządzenie (UE) nr 230/2014.

84. Dodanie budowania zdolności na rzecz bezpieczeństwa i rozwoju⁶¹ jako nowego rodzaju pomocy w ramach IcSP pozwala UE skuteczniej wspierać kraje partnerskie w budowaniu ich zdolności do samodzielnego zapobiegania kryzysom i zarządzania nimi. Zmiana rozporządzenia ustanawiającego IcSP umożliwia świadczenie pomocy na rzecz podmiotów wojskowych, by mogły prowadzić działania w zakresie rozwoju i bezpieczeństwa służącego rozwojowi w wyjątkowych i jasno określonych sytuacjach: w przypadku gdy podmioty niewojskowe nie są w stanie wykonywać tych działań, gdy istnieje zagrożenie dla istnienia funkcjonujących instytucji państwowych lub dla ochrony praw człowieka oraz gdy kraj partnerski i UE są zgodne co do tego, że podmioty wojskowe są kluczowe dla utrzymania, ustanowienia lub przywrócenia warunków niezbędnych do zrównoważonego rozwoju, w tym w kontekstach i sytuacjach kryzysowych oraz delikatnych lub niestabilnych. W działaniach w ramach budowania zdolności na rzecz bezpieczeństwa i rozwoju brane są pod uwagę specyficzne potrzeby kobiet w określonych sytuacjach kryzysowych i konfliktowych.

⁶¹ Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego i Rady: Budowanie zdolności na rzecz bezpieczeństwa i rozwoju — Umożliwienie partnerom zapobiegania kryzysom i zarządzania (JOIN (2015) 17 final), 28.4.2015.

Załącznik II: Glosariusz

Glosariusz przedstawia sposób użycia w niniejszym dokumencie niektórych często występujących terminów.

Podejście dwutorowe

Od 1996 r. Komisja angażuje się na rzecz stosowania „podejścia dwutorowego” w celu osiągnięcia równości płci. Podejście to obejmuje uwzględnianie perspektywy płci we wszystkich politykach przy jednoczesnym wdrażaniu szczegółowych środków w celu wyeliminowania różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn oraz zapobiegania lub zaradzenia im. Oba elementy idą w parze i nie mogą się nawzajem zastępować⁶².

Działania szczegółowe

Środki ukierunkowane na konkretną grupę i służące wyeliminowaniu dyskryminacji i zapobieganiu jej oraz rekompensowaniu niekorzystnych skutków, których źródłem są istniejące postawy, zachowania i struktury. Działania służące sprzyjaniu dostępowi członków określonych kategorii osób, w tym konkretnym przypadku – kobiet, do gwarantowanych im praw, w takim samym zakresie, jaki przysługuje członkom innych kategorii osób, w tym konkretnym przypadku – mężczyźni⁶³.

Płeć społeczno-kulturowa

Płeć społeczno-kulturowa odnosi się do atrybutów i możliwości społecznych przypisywanych mężczyznom i kobietom oraz stosunków między kobietami a mężczyznami oraz między dziewczętami a chłopcami, a także stosunków między kobietami i między mężczyznami. Te atrybuty, możliwości i stosunki są skonstruowane społecznie i nabywane w drodze procesów socjalizacji. Są uzależnione od kontekstu/czasu i podlegają zmianom. Płeć społeczno-kulturowa określa to, czego oczekuje się od kobiet lub mężczyzn w danym kontekście, na co daje się im w danym kontekście przyzwolenie i co się w nich w danym kontekście ceni.

⁶² <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/what-is-gender-mainstreaming>.

⁶³ http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/concepts-and-definitions#Specific_actionmeasure

Płeć społeczno-kulturowa nie jest synonimem płci biologicznej. Płeć biologiczna odnosi się do biologicznych różnic między mężczyznami a kobietami. Różnice te są uniwersalne i ponadczasowe. Nie zmieniają się ani w zależności od miejsca (danego kraju), ani w zależności od czasu (danego okresu ⁶⁴).

W większości społeczeństw między mężczyznami a kobietami istnieją różnice i nierówności pod względem przyznanych obowiązków, podejmowanych działań, dostępu do zasobów i kontroli nad nimi, a także pod względem możliwości uczestnictwa w procesie decyzyjnym. Płeć społeczno-kulturowa jest elementem szerszego kontekstu społeczno-kulturowego. Inne kryteria analizy społeczno-kulturowej obejmują grupę społeczną, pochodzenie rasowe, poziom ubóstwa, grupę etniczną, religię i wiek. Role i stosunki dotyczące płci często zmieniają się podczas konfliktu zbrojnego i w jego następstwie. Należy zauważyć, że problematyka płci społeczno-kulturowej nie dotyczy wyłącznie kobiet, lecz konstruowanych społecznie różnic w sytuacji kobiet i mężczyzn, które mogą prowadzić do różnic w dostępie do władzy, zdrowia, wiedzy itd. Perspektywa płci dotyczy zatem także roli mężczyzn.

Równość płci

Pojęcie to odnosi się do równych praw, obowiązków i możliwości kobiet i mężczyzn oraz dziewcząt i chłopców. Równość nie oznacza, że kobiety i mężczyźni staną się tacy sami, lecz że prawa, obowiązki i możliwości nie będą uzależnione od tego, czy ktoś się urodził mężczyzną czy kobietą. Równość płci zakłada uwzględnianie interesów, potrzeb i priorytetów zarówno kobiet, jak i mężczyzn, przy jednoczesnym uznaniu różnorodności poszczególnych grup kobiet i mężczyzn. Równość płci nie jest kwestią kobiet, lecz powinna dotyczyć zarówno kobiet, jak i mężczyzn i w pełni ich angażować. Równość kobiet i mężczyzn jest rozpatrywana zarówno jako kwestia praw człowieka, jak i warunek wstępny i wskaźnik zrównoważonego rozwoju skoncentrowanego na ludziach⁶⁵.

⁶⁴ <http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/concepts-and-definitions>

⁶⁵ <http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/concepts-and-definitions>

Uwzględnianie problematyki płci

Uwzględnianie problematyki płci oznacza (re)organizację, usprawnienie, rozwój i ocenę działań politycznych służące temu, by perspektywa równości płci była włączana do wszystkich polityk na wszystkich szczeblach i na wszystkich etapach przez podmioty zwykle zaangażowane w ich kształtowanie⁶⁶. Uwzględnianie problematyki płci to ocenianie, jakie skutki dla kobiet i mężczyzn mają wszelkie planowane działania, w tym przepisy, polityki lub programy, we wszystkich dziedzinach i na wszystkich szczeblach. Jest to sposób sprawienia, by obawy i doświadczenia kobiet i mężczyzn stały się integralnym elementem opracowywania, wdrażania, monitorowania i oceny polityk i programów we wszystkich sferach politycznych, gospodarczych i społecznych, w celu zapewnienia kobietom i mężczyznom równych korzyści oraz w celu zapobieżenia utrwalaniu się nierówności. Ostatecznym celem jest osiągnięcie równości płci⁶⁷.

Podstawą wszelkich działań zewnętrznych UE w sytuacjach konfliktu i niestabilności powinna być rzetelna analiza dotycząca konfliktu oparta na solidnej analizie dotyczącej płci, co ma służyć przekształcaniu konfliktowych stosunków społecznych i norm społecznych.

W ramach wszystkich polityk zapobiegania konfliktom i innych polityk wdrażanych w sytuacji konfliktu lub zagrożenia konfliktem należy opracować konkretne cele dotyczące równości płci, które zapewnią należyte – uwzględniające problematykę płci – podejścia i monitorowanie postępów. Jednym z istotnych elementów uwzględniania problematyki płci jest zapewnianie, by wszystkie cele ogólne uwzględniały aspekt płci (np. przewidywały przejrzyste i uwzględniające aspekt płci kryteria w odniesieniu do stanowisk decyzyjnych), co powinno skutkować włączeniem perspektywy płci w ogólny proces.

⁶⁶ <https://www.coe.int/en/web/genderequality/what-is-gender-mainstreaming>

⁶⁷ <http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/concepts-and-definitions>

Analiza dotycząca płci

Analiza dotycząca płci to krytyczne badanie tego, w jaki sposób różnice ról związanych z płcią, działalnością, potrzebami, możliwościami i prawami/uprawnieniami wpływają na kobiety, mężczyzn, dziewczęta i chłopców w określonych sytuacjach lub kontekstach. Analiza dotycząca płci bada stosunki między kobietami a mężczyznami oraz ich dostęp do zasobów i kontrolę nad nimi, a także wzajemne ograniczenia, z którymi się stykają. Analiza dotycząca płci powinna być uwzględniana we wszystkich ocenach sektorowych lub analizach sytuacyjnych w celu zapewnienia, by sytuacja niesprawiedliwości i nierówności uwarunkowanych płcią nie pogłębiała się na skutek podejmowanych działań i by w miarę możliwości propagować większą równość i sprawiedliwość w stosunkach między płciami.

W celu zapewnienia, by żadne działania UE w sytuacji konfliktu i niestabilności nie przynosiły szkód, należy je poprzeć analizą dotyczącą konfliktu obejmującą solidną analizę dotyczącą płci. Chodzi o to, by dane działanie uwzględniało potencjalnie odmienną sytuację kobiet i mężczyzn oraz stosunki władzy pomiędzy poszczególnymi grupami ludności w wszystkich formalnych i nieformalnych instytucjach w społeczeństwie.

Analiza dotycząca płci pozwoli zidentyfikować wzorce włączenia i wykluczenia w oparciu o płeć i szereg innych czynników, takich jak grupa społeczno-ekonomiczna, pochodzenie etniczne, religia, wiek (niepełno)sprawność, pochodzenie geograficzne, orientacja seksualna, stan cywilny, filiacja, poziom wykształcenia itd., dlatego jest jednym z zasadniczych elementów merytorycznej analizy sytuacyjnej i dotyczącej konfliktu.

Przemoc seksualna i przemoc uwarunkowana płcią

Przemoc seksualna i przemoc uwarunkowana płcią to ogólny termin obejmujący każde szkodliwe działanie podejmowane wbrew woli danej osoby, którego podstawą są przypisane społecznie różnice (płciowe) między mężczyznami i kobietami. Akty przemocy seksualnej i przemocy uwarunkowanej płcią naruszają wiele powszechnych praw człowieka chronionych międzynarodowymi instrumentami i konwencjami. W myśl krajowych przepisów i polityk liczne – ale nie wszystkie – formy przemocy seksualnej i przemocy uwarunkowanej płcią są nielegalne i stanowią działania przestępcze. Na całym świecie przemoc seksualna i przemoc uwarunkowana płcią w większym stopniu dotyczy kobiet i dziewcząt niż mężczyzn i chłopców. Należy jednak zauważyć, że mężczyźni i chłopcy również mogą paść ofiarami przemocy uwarunkowanej płcią, w tym przemocy seksualnej.

Nie istnieje uzgodniona definicja przemocy seksualnej. Definicje powszechnie stosowane obejmują wszelkie prowadzone z użyciem przymusu akty o charakterze seksualnym lub próby doprowadzenia do aktu o charakterze seksualnym.

Zgwałcenie i inne formy przemocy seksualnej, gdy dochodzi do nich w kontekście międzynarodowych lub niemiędzynarodowych konfliktów zbrojnych, stanowią poważne naruszenia w świetle międzynarodowego prawa humanitarnego. Każda strona konfliktu zbrojnego musi przestrzegać zakazu przemocy seksualnej.

Wszystkie państwa są zobowiązane ścigać sprawców. Zgwałcenia i inne formy przemocy seksualnej są zakazane w świetle prawa traktatów (IV konwencji genewskiej i protokołów dodatkowych I i II) oraz prawa zwyczajowego mającego zastosowanie zarówno w międzynarodowych, jak i niemiędzynarodowych konfliktach zbrojnych⁶⁸.

⁶⁸ <https://www.icrc.org/en/document/sexual-violence-armed-conflict-questions-and-answers>
<https://www.icrc.org/eng/resources/documents/statement/2013/united-nations-women-statement-2013-10-16.htm>

„Przemoc uwarunkowana płcią” i „przemoc wobec kobiet” to terminy często stosowane zamiennie, ponieważ większości przypadków takiej przemocy dopuszczają się mężczyźni wobec kobiet i dziewcząt. Ważne jest jednak zwrócenie uwagi na aspekt tego pojęcia dotyczący „uwarunkowania płcią”, gdyż podkreśla on fakt, że przemoc wobec kobiet jest wyrazem braku równości między kobietami a mężczyznami, jeśli chodzi o władzę⁶⁹.

Przemoc seksualna występuje wówczas, gdy sprawca dopuszcza się czynu o charakterze seksualnym wobec osoby lub osób lub doprowadza osobę lub osoby siłą lub groźbą użycia siły lub przymusem, takim jak strach przed przemocą, wymuszeniem, pozbawieniem wolności, przemocą psychiczną lub nadużyciem władzy, wobec takiej osoby lub takich osób lub osoby trzeciej lub poprzez wykorzystanie środowiska przymusu lub niezdolności takiej osoby lub takich osób do wyrażenia faktycznej zgody⁷⁰.

Seksualne wykorzystywanie i niegodziwe traktowanie w celach seksualnych

Wykorzystywanie seksualne oznacza faktyczne lub zamierzone wykorzystanie bezbronności oraz nadużycie przewagi siłowej lub zaufania do celów seksualnych, w tym m.in. po to, by czerpać pieniężne, społeczne lub polityczne korzyści z seksualnego wykorzystywania innej osoby. Niegodziwe traktowanie w celach seksualnych oznacza natomiast faktyczną lub zamierzoną fizyczną ingerencję o charakterze seksualnym, z użyciem siły lub z wykorzystaniem przymusu lub nierównych warunków⁷¹.

UE zadba o zerową tolerancję wobec wykorzystywania seksualnego i niegodziwego traktowania w celach seksualnych. Aby to osiągnąć, stosowane będą ustanowione mechanizmy rozliczalności wobec wszystkich osób zatrudnionych lub rozmieszczonych przez UE lub wobec innego personelu wspierającego, w tym personelu oddelegowanego lub kontraktowego. Mechanizmy te będą szybko, skutecznie i sprawiedliwie rozpatrywać zarzuty wykorzystywania seksualnego i niegodziwego traktowania w celach seksualnych.

Mechanizmy dotyczące łamania kodeksu postępowania i norm postępowania leżą w gestii szczebla kierowniczego i działu zasobów kadrowych, a nie doradców ds. praw człowieka i ds. problematyki płci.

⁶⁹ <http://eige.europa.eu/gender-based-violence/what-is-gender-based-violence>

⁷⁰ Elementy przestępstwa – Międzynarodowy Trybunał Karny.

⁷¹ Zgodnie z normami ONZ (ST/SGB/2003/13) oraz definicją użytą w ulepszonych ogólnych normach postępowania z marca 2018 r. (6877/18).

Monitorowanie

Stałe śledzenie informacji zgodnie z konkretnymi parametrami i zapewnianie realizacji celów.

Przegląd

Okresowe ocenianie skuteczności interwencji, ze zwróceniem szczególnej uwagi na wymiar operacyjny.

Ocena

Systematyczne wykorzystanie dowodów w celu ocenienia, w jakim zakresie polityki realizują swoje cele, a przede wszystkim, źródeł skuteczności polityk lub jej braku.

Załącznik III: Rezolucja RB ONZ nr 1325 i rezolucje następcze RB ONZ dotyczące kobiet pokoju i bezpieczeństwa

RB ONZ nr 1325 przyjęta w dniu 31 października 2000 r. jest pierwszą rezolucją Rady Bezpieczeństwa dotyczącą nieproporcjonalnego i wyjątkowego wpływu konfliktu zbrojnego na kobiety. Rezolucja RB ONZ nr 1325 wzmacnia dotychczasowe międzynarodowe i lokalne zobowiązania prawne i konwencje dotyczące kobiet, pokoju i bezpieczeństwa oraz ustanawia pewne nowe zasady. Podkreśla potrzebę równego i znaczącego uczestnictwa kobiet jako aktywnych podmiotów w zapobieganiu konfliktom i ich rozwiązywaniu, negocjacjach pokojowych, budowaniu pokoju, utrzymywaniu pokoju, działaniach humanitarnych i odbudowie pokonfliktowej. Wzywa państwa członkowskie do zapewnienia równego uczestnictwa kobiet oraz ich pełnego zaangażowania we wszystkie działania mające na celu utrzymanie i propagowanie pokoju i bezpieczeństwa. Ponadto wzywa wszystkie podmioty do zwiększenia uczestnictwa kobiet i uwzględnienia perspektywy płci we wszystkich działaniach Organizacji Narodów Zjednoczonych związanych z pokojem i bezpieczeństwem, w tym w ramach demobilizacji, rozbrojeniu i reintegracji oraz w reformie sektora bezpieczeństwa.

W dniu 19 czerwca 2008 r. Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła rezolucję nr 1820 dotyczącą przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych; w rezolucji tej stwierdza się wyraźne powiązanie między przemocą seksualną stosowaną jako taktyka wojenna a utrzymywaniem międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Rezolucja RB ONZ nr 1820 wzmacnia rezolucję nr 1325, uznając, że przemoc seksualna jest często powszechnie i systematycznie stosowana i może przeszkodzić w przywróceniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Rada Bezpieczeństwa ma obecnie wyraźny mandat do zajęcia się kwestią przemocy seksualnej i przemocy uwarunkowanej płcią, w tym przy pomocy sankcji oraz szkoleń mających na celu wzmocnienie pozycji personelu w terenie, tak by mógł przeciwdziałać temu problemowi i reagować nań. Rezolucja podkreśla, że przemoc seksualna wobec cywilów, której dopuszczają się uzbrojone osoby, jest zbrodnią wojenną i wymaga od stron konfliktu zbrojnego natychmiastowego podjęcia odpowiednich środków, aby chronić ludność cywilną przed przemocą seksualną, w tym zapewnienia szkolenia dla żołnierzy oraz nakładania kar dyscyplinarnych.

W rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1888 przyjętej w dniu 30 września 2009 r. przypomniano o tym, że przemoc seksualna pogłębia konflikty zbrojne i stoi na przeszkodzie międzynarodowemu pokojowi i bezpieczeństwu. Rezolucja ta zawiera też apel do przywódców, by zajęli się problemem przemocy seksualnej związanej z konfliktami zbrojnymi, oraz apel, by w przypadku wystąpienia takiej przemocy rozmieszczać zespoły ekspertów. Kolejna rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ – nr 1889 – przyjęta w dniu 5 października 2009 r. skupia się na pokonfliktowym budowaniu pokoju i na uczestnictwie kobiet we wszystkich etapach procesów pokojowych oraz zawiera apel o opracowanie wskaźników służących mierzeniu stanu wprowadzania w życie rezolucji RB ONZ nr 1325 (2000).

W dniu 16 grudnia 2010 r. Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła rezolucję nr 1960, w której ponawia się apel o położenie kresu przemocy seksualnej w konfliktach, a jednocześnie ustanawia mechanizm umieszczania podmiotów w wykazie. Rezolucja ta stanowi jasny sygnał polityczny, że stosowanie przemocy seksualnej niesie za sobą konsekwencje, m.in.: umieszczenie w rocznych sprawozdaniach Sekretarza Generalnego, kierowanie sprawy do komitetów sankcji ONZ i do MTK, a także potępienie na arenie międzynarodowej i reparacje.

Rezolucję Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 2106 przyjęto w dniu 24 czerwca 2013 r. z myślą o realizacji bieżących zobowiązań wynikających z rezolucji RB ONZ nr 1325 i mając na względzie raczej działania następcze niż tworzenie nowych struktur i inicjatyw. Ponadto rezolucja ta skupia się na uczestnictwie kobiet w zwalczaniu przemocy seksualnej i popiera korzystanie z drogi sądowej.

W dniu 18 października 2013 r. Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła rezolucję nr 2122 ustanawiającą konkretne metody zaradzenia problemowi deficytu uczestnictwa kobiet i uznającą potrzebę zajęcia się pierwotnymi przyczynami konfliktów zbrojnych oraz zagrożeń dla bezpieczeństwa, z którymi stykają się kobiety; w rezolucji wyraźnie potwierdzono też potrzebę zintegrowanego podejścia do zrównoważonego pokoju. Ponadto wspomina się w niej o traktacie o handlu bronią, a tym samym wskazuje się na powiązanie między kwestią rozbrojenia a równością płci.

W przyjętej w dniu 13 października 2015 r. rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 2242 zachęca się do oceny strategii i zasobów pod kątem wdrażania agendy „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” oraz apeluje o zwiększenie finansowania na szkolenie, analizy i programy uwzględniające aspekt płci. Jednocześnie w rezolucji tej podkreśla się znaczenie współpracy ze społeczeństwem obywatelskim i kładzie nacisk na to, że kwestię płci należy rozpatrywać jako zagadnienie przekrojowe w ramach działań dotyczących zwalczania brutalnego ekstremizmu i terroryzmu.

Ponadto agenda „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo” została dodatkowo rozbudowana w następstwie przyjęcia dwóch rezolucji RB ONZ – rezolucji RB ONZ nr 2272 (2016) w sprawie wykorzystywania seksualnego i niegodziwego traktowania w celach seksualnych oraz rezolucji RB ONZ nr 2331 (2016) w sprawie handlu ludźmi w sytuacjach konfliktu.

Załącznik IV: Niewyczerpujący spis dokumentów politycznych dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa

- Wszechstronne podejście do wprowadzania w życie przez UE rezolucji Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych nr 1325 oraz 1820 dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, Rada Unii Europejskiej (2008 — dok. 15671/1/08)
- Wskaźniki dotyczące wszechstronnego podejścia do wprowadzania w życie przez UE rezolucji RB ONZ nr 1325 oraz 1820 dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa (2010 — dok. 11948/10)
- Sprawozdanie w sprawie unijnych wskaźników dotyczących wszechstronnego podejścia do wprowadzania w życie przez UE rezolucji RB ONZ nr 1325 oraz 1820 dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa (2011 — dok. 9990/11)
- Wprowadzanie w życie rezolucji RB ONZ dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w kontekście misji i operacji w dziedzinie WPBiO (2012 — dok. 7109/12)
- Prawa człowieka i demokracja: Strategiczne ramy UE i plan działania UE (2012 — dok. 11855/12)
- Drugie sprawozdanie w sprawie unijnych wskaźników dotyczących wszechstronnego podejścia do wprowadzania w życie przez UE rezolucji RB ONZ nr 1325 oraz 1820 dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa (2014 — dok. 6219/14)
- „Dokument roboczy dotyczący położenia kresu przemocy seksualnej w konfliktach — Przewodnik w sprawie praktycznych działań na szczeblu UE” (2014 — dok. PSC MD 155/14)
- Sprawozdanie z postępów we wdrażaniu „Dokumentu roboczego dotyczącego położenia kresu przemocy seksualnej w konfliktach — Przewodnik w sprawie praktycznych działań na szczeblu UE” (2015)
- Wkład UE w globalne studium dotyczące kobiet, pokoju i bezpieczeństwa (dok. 7595/15)
- Unijny plan działania w sprawie równości płci oraz wzmocnienia pozycji kobiet w kontekście współpracy na rzecz rozwoju na lata 2016–2020 (2015 – dok. 13201/15) oraz powiązany wspólny dokument roboczy służb Komisji (2015 — dok. SWD (2015) 182 final)
- Dokument Komisji pt. „Strategiczne zaangażowanie na rzecz równości płci w latach 2016–2019” (2015 — dok. SWD (2015) 278 final)
- Plan działania UE dotyczący praw człowieka i demokracji na lata 2015–2019 (2015 — dok. 10897/15)
- 15. rocznica i globalny przegląd rezolucji RB ONZ nr 1325 w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa — Zobowiązania UE i jej państw członkowskich (2015 — dok. 12904/15)

- Globalna strategia na rzecz polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE (2016)
- Konkluzje Rady w sprawie globalnej strategii na rzecz polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej (2016 — dok. 13202/16)
- Plan realizacji globalnej strategii UE w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony (2016 — dok. 14392/16)
- Konkluzje Rady w sprawie realizacji globalnej strategii UE w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony (2016 — dok. 14149/16)
- Sprawozdanie z badania wyjściowego dotyczącego włączania problematyki praw człowieka i płci do wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony UE (2016 — dok. 15726/16)
- Kodeks postępowania i dyscyplinarny przeznaczony dla cywilnych misji UE w dziedzinie WPBiO (2016 — dok. 12076/16)
- Ulepszone ogólne normy postępowania dotyczące misji i operacji w dziedzinie WPBiO (2018 — dok. 6877/18)
- Zmienione wskaźniki dotyczące wszechstronnego podejścia do wprowadzania w życie przez UE rezolucji RB ONZ nr 1325 oraz 1820 dotyczących kobiet, pokoju i bezpieczeństwa (2016 — dok. 10805/16)
- Drugie sprawozdanie z postępów we wdrażaniu „Dokumentu roboczego dotyczącego położenia kresu przemocy seksualnej w konfliktach — Przewodnik w sprawie praktycznych działań na szczeblu UE” (2016 — dok. PSC MD 17/16)
- Trzecie sprawozdanie z postępów we wdrażaniu „Dokumentu roboczego dotyczącego położenia kresu przemocy seksualnej w konfliktach — Przewodnik w sprawie praktycznych działań na szczeblu UE” (2016 — dok. 14329/16)
- Dokument roboczy z 2017 r. Przygotowane przez głównego doradcę ESDZ ds. płci nieformalny harmonogram i plan prac w sprawie problematyki płci / równości płci, upodmiotowienia kobiet oraz wdrażania rezolucji RB ONZ nr 1325 dotyczącej kobiet, pokoju i bezpieczeństwa (2017 — dok. WK 665/2017 INIT)
- Europejski konsensus w sprawie rozwoju (2017 — dok. 9459/17) Wspólny komunikat — Strategiczne podejście do kwestii odporności w ramach działań zewnętrznych UE (2017 — dok. JOINT (2017) 21 final.